Bescherming slachtoffers partnergeweld

Perspectief van slachtoffers en professionals

DRAFT

Katinka Lünnemann

Lisanne Drost

Anna Jansma

Milou Lünnemann

4 november 2015

Inhoudsopgave

1. Achtergrond respondenten
1.1 Slachtoffers
1.2 Officieren van justitie
1.3 Deelnemers focusgroepen
2. Verwachtingen en behoeften
2.1 Slachtofferbehoeften bescherming politie
2.2 Perspectief professionals op behoeften slachtoffers
3. Ervaringen met strafrechtelijke procedure
3.1 Politie
3.2 Openbaar ministerie en rechtbank
3.3 Perspectief van professionals
4. Effect van uitkomsten strafrechtelijk optreden
4.1 Mening slachtoffers over uitkomsten strafrechtelijke procedure
4.2 Gaan slachtoffers opnieuw naar de politie na hun ervaringen met politie en justitie
4.3 Perspectief van professionals op straftoemeting
4.4 Adviezen van slachtoffers
5. Conclusie en discussie

Hoofdstuk 1 Achtergrond respondenten

In dit hoofdstuk gaan we in op de achtergronden van de geïnterviewde slachtoffers. Na een algemene inleiding in de achtergronden op leeftijd en opleiding, geven we van elk slachtoffer een casusbeschrijving (paragraaf 1.1). Vervolgens geven we achtergrondinformatie over de gesproken officieren van justitie en rechters, en wie heeft deelgenomen aan de twee focusgroepen (paragraaf 1.2).

1.1 Achtergrond slachtoffers

We hebben met 7 slachtoffers van partnergeweld gesproken. Deze vrouwen wonen in verschillende provincies in Nederland. De vrouwen waren tussen de 17 en 52 jaar (Mean=32 jaar) toen zij de relatie begonnen waarin sprake was van partnergeweld. Daders waren tussen de 29 en 44 jaar (Mean=36 jaar) oud toen de relatie met het slachtoffer begon. De vrouwen waren op het moment van de interviews tussen de 27 en 55 jaar (Mean=41) oud. Op het moment van de interviews waren alle vrouwen gescheiden van de dader. Het was tussen de 1 en 16 jaar geleden dat de relatie tussen het slachtoffer en de dader werd beëindigd (Mean=5 jaar). Alle vrouwen hebben een opleiding afgerond, drie vrouwen een MBO opleiding, 1 vrouw een HBO opleiding en 1 vrouw een universitaire opleiding. Van 2 vrouwen was het onduidelijk of het een MBO of HBO opleiding was. Ongeveer de helft van de vrouwen had op het moment van het interview werk (N=3). Van de 4 vrouwen die geen werk hadden waren 2 vrouwen afgekeurd.

*Mevrouw A***.** heeft 9 jaar een relatie gehad met de pleger. Ze woonden samen en waren getrouwd. Beide hebben kinderen met een ander en samen hebben zij één kind. Het geweld begon een maand nadat de relatie begon. Het geweld begon met één keer per week, maar dat nam verder in de relatie toe tot dagelijks. Na 9 jaar besefte A. na een heftig incident dat ze op deze manier haar kinderen kon kwijtraken en heeft een melding gemaakt bij steunpunt Huiselijk Geweld en een scheiding aangevraagd. Na de scheiding begon haar ex-partner haar te stalken.

Het geweld was zowel psychisch, seksueel als fysiek. Ook was er sprake van een 'controle element', zo mocht A. haar oude vrienden niet zien en mochten de ramen maar tien minuten per dag open. A. is meerdere malen ernstig mishandeld door haar man en heeft hier blijvend letsel aan over gehouden (o.a. ten gevolge van een verbrijzelde nekwervel). Het geweld was zo ernstig dat zij weleens bang is geweest dood te gaan door het geweld. Ook richting haar kinderen was de man gewelddadig, daarnaast waren de kinderen getuigen van het geweld.

Ze had geen contact meer met haar familie en weinig vrienden. Wel heeft A. tijdens haar relatie hulp gezocht bij de huisarts en heeft ze hulpverlening vanuit de kerk gekregen. Na de relatie heeft ze hulp gezocht bij steunpunt Huiselijk Geweld en is ze doorverwezen naar maatschappelijk werk. In dezelfde periode heeft ze ook een melding gemaakt bij de politie en contact gehad met slachtofferhulp. Er is een rechtszaak geweest, en de man is veroordeeld tot een voorwaardelijke straf.

Mevrouw B. heeft 9 aaneengesloten maanden een relatie gehad met de pleger. Ze woonden niet samen en hebben geen kinderen. Na 4 maanden begon de man bezitterig gedrag te vertonen en toen B. na 9 maanden de relatie verbrak is ze ernstig mishandeld en begon het stalken.

Het geweld tijdens de relatie bestond uit bezitterig gedrag, zo wilde hij dat B. dingen voor hem betaalde (de man was werkloos en blowde dagelijks) en B. mocht geen leuke dingen van hem doen omdat ze dan geld uit gaf. Hierover kregen ze dan ruzie. Na de relatie heeft eenmalig fysiek geweld plaatsgevonden, waarbij B. ernstig is mishandeld. Op dat moment was ze bang om dood te gaan. Daarna begon het stalken, zo stond de man 's avonds aan de deur of belde op dat hij haar opwachtte. Ook begon de man B. te bedreigen, zo zou hij haar familie vermoorden als ze niet bij hem terug kwam.

Ze heeft haar moeder en broertje vertelt over de ernstige mishandeling, verder heeft B. geen hulp gezocht en ontvangen van instanties. Wel heeft B. twee keer aangifte gedaan. De eerste keer direct na de ernstige mishandeling en de tweede keer drie weken later voor het stalken. Er is alleen politiecontact geweest.

Mevrouw C. heeft 12 jaar een relatie gehad met de pleger. Ze woonden samen en waren getrouwd. Beide hebben kinderen uit een eerdere relatie, samen hebben ze geen kinderen. Het geweld begon een half jaar nadat de relatie begon, eerst alleen geestelijk geweld en na 5 jaar ook fysiek geweld. Na 12 jaar heeft ze de relatie verbroken met hulp van een hulpverlener.

Het geweld was zowel fysiek als psychisch. Zo werd ze bijvoorbeeld 's nachts buiten gezet zonder kleren en deed hij de deur op slot. Of hij maakte haar wakker als ze lag te slapen en begon ruzie te maken. Wanneer zij naar de buren vluchtte trok hij C. aan haar keel terug naar binnen. Ook nam haar sociale netwerk af, omdat hij tegen C. zei dat haar vrienden en familie niks om haar gaven en niet naar haar omkeken. Vanwege het geweld heeft ze meerdere zelfmoordpogingen gedaan. Ook tegenover de kinderen was de man gewelddadig.

Tijdens haar relatie is C. meerdere malen met haar verwondingen naar het ziekenhuis of de huisarts geweest. Ook ging C. naar een psycholoog omdat haar man vond dat ze een persoonlijkheidsstoornis had. Ze heeft nooit iemand vertelt over de incidenten en er waren ook bijna nooit getuigen. Er was hulpverlening in het gezin voor de kinderen. Na het verbreken van de relatie heeft C. met haar kinderen in een Blijf van Lijf huis gezeten. Het is niet als strafzaak voor de rechter geweest. Wel was kindermishandeling een aspect binnen het familierecht.

Mevrouw D. heeft 1.5 jaar een relatie gehad met de pleger en ze woonden samen. Zij heeft kinderen uit een eerdere relatie, ze hebben geen gezamenlijke kinderen. Het geweld begon geleidelijk en na 3 maanden vond een heftig incident plaats. Toen heeft ze tijdelijk ergens anders gewoond. Na 1.5 jaar heeft D. de relatie beëindigd toen weer een heftig incident plaatsvond.

Het geweld begon met dreigen, zoals dat hij haar zou slaan of vermoorden. Na 3 maanden vond fysiek geweld plaats en heeft D. ernstige verwondingen opgelopen (o.a. haar tanden uit haar mond geslagen) In de tijd dat D. tijdelijk ergens anders woonde bleef de man haar bellen. Nadat D. bij de man terug was bleef hij geweld gebruiken en stal hij spullen van haar. Ze is tijdens haar relatie bang geweest om dood te gaan.

Ze is nooit naar het ziekenhuis of de tandarts gegaan (en heeft nog steeds geen tanden in haar mond). Voor zichzelf heeft D. geen hulp gezocht, maar voor de gokverslaving van de man heeft D. wel geprobeerd hulp te zoeken bij verschillende instanties. Ze heeft na het laatste incident aangifte gedaan bij de politie, toen zijn ook foto’s gemaakt van haar verwondingen. Ook heeft ze mensen in haar omgeving ingelicht over het incident. Het openbaar ministerie heeft de zaak afgedaan met een sanctie.

Mevrouw E. heeft 5 maanden een relatie gehad met de pleger. Ze woonden niet samen. Zij heeft kinderen uit een eerdere relatie, het is onduidelijk of hij kinderen heeft. Na een maand begon het geweld en werd steeds erger. Na 5 maanden vond een heftig incident plaats. Toen heeft E. de relatie verbroken en begon het stalken.

Het geweld bestond in het begin uit ziekelijk jaloers en controlerend gedrag en de man gebruikte geweld tegen spullen. Bij het heftige incident is E. ernstig mishandeld en heeft de man een geweer tegen haar hoofd gezet. Daarna is hij begonnen met stalken en dat is nog steeds bezig. Ze voelt zich ook nog steeds niet veilig.

Na het incident heeft E. pas aan anderen over het geweld vertelt. Ook heeft ze aangifte gedaan, toen zijn er foto’s gemaakt van haar verwondingen. Verder heeft E. nog steeds contact met slachtofferhulp. Vrij snel na het incident heeft de politierechter de man veroordeeld, maar hij is in hoger beroep gegaan, en de zaak is twee keer uitgesteld omdat hij niet kwam opdagen.

Mevrouw F. heeft 9 jaar een relatie gehad met de dader. Ze woonden samen en hebben samen kinderen. Het geweld begon na 9 maanden, toen F. zwanger werd van de man. Na een jaar nam het geweld af, maar dat nam weer toe toen F. opnieuw zwanger werd. Na 9 jaar vond een fysiek geweldsincident plaats en heeft F. de relatie beëindigd. Vervolgens heeft nog 1.5 jaar fysiek geweld plaatsgevonden.

Het geweld bestond uit jaloers en bezitterig gedrag, gooien van spullen (vooral die emotionele waarde voor haar hadden), schelden en dreigen. De incidenten vonden voornamelijk 's nachts plaats en hij was vaak onder invloed van drank of drugs. Bij het fysieke geweldincident is F. ernstig gewond geraakt en heeft blijvend letsel opgelopen (aan haar stuitje). De man had tijdens hun relatie een wapen aangeschaft en F. was bang om dood te gaan. De kinderen zijn vaak getuige geweest van het geweld.

Ze heeft nooit iemand vertelt over het geweld of hulp gezocht voor zichzelf. Wel hebben ze samen nadat de relatie geëindigd was hulp voor de agressie van de man gezocht bij de huisarts. Ze heeft 1.5 jaar na het beëindigen van de relatie een melding bij de politie gemaakt, omdat de man gedreigd had haar te komen vermoorden. Ze is toen weggehaald door de politie en heeft daarna aangifte gedaan en hulp gezocht bij slachtofferhulp. Vervolgens heeft ze met de kinderen in een Blijf van mijn Lijf huis gezeten. De strafzaak is afgedaan door de rechter met een straf.

Mevrouw G. heeft meerdere relaties gehad waarin sprake was van geweld. De eerste relatie was met een drugsdealer en zij was toen verslaafd. De relatie duurde 1 jaar, ze woonden samen, maar hebben geen kinderen. Het geweld begon niet direct, maar pas toen de man drugs ging gebruiken. Met de tweede pleger heeft G. 1.5 jaar een relatie gehad. Ze heeft ook met hem samengewoond en ze hebben geen kinderen. Ook in deze relatie begon het geweld niet direct, maar vanaf het moment dat de man alcohol ging drinken.

In haar eerste relatie bestond het geweld uit fysiek geweld en heeft G. meerdere malen ernstige verwondingen opgelopen. In haar tweede relatie bestond het geweld ook uit fysiek geweld. Ze werd vooral geslagen/geschopt in haar buik, zodat het letsel niet zichtbaar was. G. is zwanger van hem geworden, maar door de mishandelingen is het kindje overleden. Ook zat er een patroon in, als het geweld heel heftig was geweest, dan was het de periode daarna wat rustiger.

In de eerste relatie is G. meerdere malen naar de EHBO geweest voor haar verwondingen en heeft zelfs op de intensive care gelegen, maar ze heeft nooit hulp gezocht of met anderen over het geweld gesproken. F. heeft na een jaar een melding gemaakt bij de politie vanwege de drugs, maar niet voor het geweld. In de tweede relatie heeft G. ook nooit hulp gezocht of aan anderen over het geweld vertelt. Na het beëindigen van de relatie heeft ze met collega's over het geweld gesproken. Een aantal jaar later heeft G. hulp gezocht voor verwerking van haar traumatische verleden en heeft ze alsnog geprobeerd om aangifte te doen. Alleen de politie was bij de zaak betrokken.

1.2 Achtergrond professionals

1.2.1 Openbaar ministerie

We hebben 10 professionals gesproken die werkzaam zijn bij het Openbaar Ministerie. Vier zijn officier van justitie en tevens coördinator Huiselijk Geweld voor hun arrondissementsparket. Als coördinator Huiselijk Geweld zorg je ervoor dat de deskundigheid op het gebied van Huiselijk Geweld wordt bevordert, ben je aanspreekpunt voor collega's als zij vragen hebben betreffende een huiselijk geweld zaak en behandel je de 'moeilijkere' huiselijk geweld zaken. Daarnaast hebben we 5 juridisch medewerkers gesproken werkzaam bij verschillende arrondissement parketten verspreid over Nederland. Zij zijn onder andere verbonden aan ZSM en hebben daar de taak om te beoordelen of alle benodigde informatie vanuit de ketenpartners aanwezig is en of er voldoende bewijs is verzameld. Vervolgens wordt bepaald of de zaak wordt voorgeleid, er een TOM-zitting komt of dat er onvoldoende bewijs is (technisch sepot). Drie van de juridisch medewerkers doen naast ZSM ook

TOM-zittingen. Tot slot hebben we gesproken met een officier van justitie die geen specifieke taken heeft met betrekking tot huiselijk geweld.

Alle professionals kunnen geen exact percentage noemen van het aantal Huiselijk Geweld zaken ten opzichte van andere zaken. Wel komt naar voren dat bij ZSM het percentage sterk wisselt, soms is ¾ van alle zaken een Huiselijk Geweld zaak en soms zijn er maar enkele Huiselijk Geweld zaken. Verder noemen D. en E. dat vooral na de feestdagen een piek te zien is in het aantal Huiselijk Geweld zaken. Daarnaast noemen veel professionals dat zij vaak de zwaardere of complexere Huiselijk Geweld zaken toegewezen krijgen of benaderd worden door collega's voor advies, omdat ze gespecialiseerd zijn of meer kennis hebben over Huiselijk Geweld.

1.2.2 Rechters

We hebben twee rechters geïnterviewd. Beide zijn man en al langere tijd werkzaam binnen de rechterlijke macht. De een is werkzaam bij de rechtbank Arnhem en de ander in Utrecht bij de sectie strafrecht. Ze hebben regelmatig een politierechter zitting waar zaken van partnergeweld spelen. Ook hebben ze af en toe een meervoudige kamer met een partnergeweldzaak

1.2.3 Deelnemers focusgroepen

Er hebben twee focusgroepen plaatsgevonden, een met professionals die met slachtoffers werken en een focusgroep met de politie.

Focusgroep Hulp aan slachtoffer

Deze focusgroep bestond uit acht vrouwelijke professionals en werkzaam verspreid over Nederland. Drie professionals werken bij slachtofferhulp, twee professionals zijn werkzaam bij Veilig Thuis, advies en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, twee professionals in de advocatuur en één professional werkt bij de Federatie Opvang, de organisatie voor maatschappelijke opvang en voor de vrouwenopvang.

Focusgroep met politie

Aan de focusgroep namen acht professionals (zes vrouwen en twee mannen) werkzaam bij de politie mee en zij werkten in verschillende politiedistricten in Nederland. Vier van hen zijn coördinator huiselijk geweld en/of jeugd en twee hebben huiselijk geweld en jeugd als aandachtspunt. Een van de deelnemers doet momenteel onderzoek naar de behoeften van slachtoffers van huiselijk geweld in het kader van het project slachtofferzorg. Een deelnemer, een voormalig officier van justitie, is werkzaam bij de politie en programmaleider van het programma slachtofferzorg bij de politie dat als doel heeft de Europese richtlijn Slachtofferzorg handen en voeten te geven.

Hoofdstuk 2 Verwachtingen en behoeften

In dit hoofdstuk staan we stil bij de behoeften van slachtoffers aan bescherming door de politie in paragraaf 2.1. Wat verwachten zij van de politie? Daarna gaan we in op het perspectief van de professionals op de behoeften van slachtoffers in paragraaf 2.2

2.1 Slachtofferverwachtingen bescherming politie

Slachtoffers benoemen zowel overeenkomstige als verschillende behoeften en verwachtingen ten aanzien van het optreden van politie en justitie. Maar alle slachtoffers benoemen hun behoefte aan bescherming en veiligheid (A, B, C, D, E, F, G). Ook benoemt een groot deel van de slachtoffers hun behoefte aan (meer) informatie en advies (B, D, F, G). Tot slot geven slachtoffers aan dat ze gerechtigheid willen. Op deze drie thema's gaan we in.

2.1.1 Veiligheid en bescherming

Slachtoffers hebben behoefte aan bescherming, zij willen dat het geweld stopt. Maar bescherming kan alleen worden gegeven als de ernst van de onveiligheid wordt herkend. En slachtoffers kunnen alleen hun verhaal doen als zij zich veilig voelen. Slachtoffer hebben daarom de behoefte aan een deskundige politie die veiligheid biedt zodat slachtoffers hun verhaal kunnen doen.
Een aantal slachtoffers verwacht dat het niet veilig is om aangifte te doen (F). En geeft een van de slachtoffers daarom aan dat ze behoefte had om haar aangifte thuis te kunnen doen (D), omdat ze bang was om naar het politiebureau te lopen (D). Een ander slachtoffer had graag gezien dat de politie in burger naar haar huis was gekomen, omdat het dan ook over iets anders had kunnen gaan, en haar partner niet kon weten dat zij iets vertelde over het geweld (G).
Daarnaast is belangrijk dat de politie er op is gericht informatie over partnergeweld boven tafel te krijgen. Slachtoffers hebben behoeften aan een agent die doorvraagt of signalen opvangt (C, D, F, G). "*Als je zegt dat er niks aan de hand is, dan heeft de politie er niks meer te zoeken en mogen ze ook niet langer blijven*", geeft een slachtoffer (G) aan. Een standaardprocedure waarbij de politie met de ene een blokje om gaat en met de ander thuis blijft, zou volgens haar een goede oplossing zijn. Dan kan het nooit haar schuld zijn en dat zou voor haar dé uitkomst geweest zijn. Slachtoffers die niet zelf de politie hebben gebeld, maar de buren of omstanders, geven aan dat ze er behoefte aan hadden dat de politie hen apart zou nemen, of dat de politie op een later moment nog eens terug zou komen, als de pleger niet aanwezig was. Een van hen (C) geeft aan dat ze van haar man altijd moest aangeven dat er niets aan de hand was. Als de politie haar had uitgenodigd om een keer alleen te komen praten, had ze dat direct had gedaan. "*Iedere keer als de politie aan de deur kwam hoopte ik dat iemand zou zien wat er aan de hand was, omdat ik het zelf niet durfde te zeggen*", aldus dit slachtoffer.
Ook slachtoffers die zelf melding en/of aangifte gaan doen op het bureau, geven aan dat zij behoefte hebben aan iemand die doorvraagt of signalen opvangt. Zo vertelt een van de slachtoffers (C) dat ze twee keer naar het politiebureau is gegaan, maar zich dan toch bedacht en een ander verhaal vertelde. Een aantal slachtoffers heeft de behoefte dat er wordt doorgevraagd naar eerder geweld (D,E). Een enkel slachtoffer (G) benoemt de voorkeur voor de aanwezigheid van (ook) een vrouwelijke agent, of heeft behoefte aan een snelle afhandeling (F).
Overigens geldt bovenstaande niet alleen de politie, maar ook (huis)artsen (C, F, G) en/of andere hulpverleners. Signalen opvangen, doorvragen en apart spreken wordt ook bij hen gemist. Een van de slachtoffers geeft aan dat toen een arts haar vroeg of hij haar sloeg, en zij die vraag met 'nee' beantwoordde, het gesprek ook ten einde was. Meerdere slachtoffers geven aan dat ze zowel bij de

politie als bij hulpverleners vaak niet hun (hele) verhaal te vertellen, of verhalen verzinnen of afzwakken.
Slachtoffers willen ook hulp om de veiligheid te vergroten. Sommige slachtoffers willen een beschermingsmaatregel (A, D).
Daarnaast is er behoefte aan (vooral praktische) (professionele) hulp (A, C, D, E, F), en in veel gevallen willen ze die hulp zonder dat de pleger hier van af weet (A). Ze hebben vooral behoefte aan iemand die ze 'bij de hand' neemt en vertelt wat ze moeten doen (C,D), of 'gewoon' iemand om mee te praten (F). In enkele gevallen is er ook behoefte aan hulp voor de pleger (A, D).
Bij het doen van aangifte benoemen slachtoffers verschillende behoeften, namelijk iemand tegenover je hebben die je op je gemak stelt, begrip toont en geïnteresseerd is (B,C,D), die verstand heeft van huiselijk geweld zaken (B), en iemand die goed Nederlands spreekt (F). Een van de slachtoffers (C) geeft aan dat ze het belangrijk vindt dat de politie weet dat dit iedereen kan overkomen. Kortom, er is vooral behoefte aan erkenning. Een deel van de slachtoffers geeft expliciet aan dat ze zich niet serieus genomen voelde (A, C, E), of zich een nummer voelde (A).
Het gevoel van veiligheid kan worden versterkt doordat slachtoffers altijd iemand kunnen bereiken in een onveilige situatie. Verschillende slachtoffers geven aan dat ze behoefte hadden aan (een vast) iemand bij wie ze altijd terecht kunnen, bijvoorbeeld in de vorm van een direct telefoonnummer van een agent die ze altijd kunnen bellen als er iets aan de hand is (B, D, F). Meerdere slachtoffers (E, F) geven aan dat ze behoefte hadden aan een vast persoon, zodat ze niets steeds haar verhaal opnieuw hoefde te vertellen, en zodat er een volledig beeld is van de zaken die spelen. Dat laatste halen verschillende slachtoffers ook aan als het gaat om de onderlinge (landelijke) samenwerking en afstemming tussen politie, OM en hulpverlening (A, C, D). Een aantal slachtoffers geeft aan dat ze graag hadden gehad dat de politie mensen die getuige ondervraagd hadden (C).
Slachtoffers met kinderen geven aan dat ze behoefte hadden aan bescherming van de kinderen (A, C). Ook vinden slachtoffers dat de kinderen te weinig erkenning krijgen en niet geloofd worden (C). Zij (C) geeft aan dat haar kinderen vanwege het - ook tegen hun gerichte - geweld naar het politiebureau waren gegaan om hun verhaal te doen, en dat er gezegd werd dat ze er nog maar eens een nachtje over moesten slapen.

2.1.2 Behoefte aan informatie en advies

Slachtoffers willen graag op de hoogte gehouden willen worden van de stand van zaken van het verloop van de zaak (D, E), bijvoorbeeld als het gaat om vrijlating en vervolging van de pleger. Ook willen ze informatie over de mogelijkheid tot schadevergoeding (B). Daarnaast willen ze informatie over het steunpunt huiselijk geweld (D) (tegenwoordig Veilig Thuis)).
Sommige slachtoffers geven aan dat ze behoefte hebben om direct aangifte te kunnen doen. Anderen geven aan dat ze juist behoefte hadden om op een later moment, soms jaren later, nog aangifte of 'gewoon hun verhaal' te kunnen doen (C).

2.1.3 Gerechtigheid

Een van de redenen voor slachtoffers om aangifte te doen is de behoefte aan gerechtigheid. Een aantal slachtoffers geeft aan dat ze wil dat de pleger voelt wat hij hen heeft aangedaan (B, D, E). Slachtoffers willen dat de pleger gestraft wordt (B, E), of prefereren behandeling (D) of een combinatie van beiden. Ook is er scepsis: de vrouw verwacht niet dat een straf of behandeling effect zal hebben (C).

2.2 Perspectief professionals op behoeften slachtoffers

Wat voor beeld hebben professionals over de behoeften van slachtoffers van partnergeweld? En komt dit overeen met de behoeften van slachtoffers? In deze paragraaf gaan we in op deze vragen.

Professionals werkzaam bij het openbaar ministerie, politiemensen en professionals die slachtoffers ondersteunen benoemen verschillende behoeften en verwachtingen ten aanzien van het optreden van politie en justitie. Deze zijn onder te verdelen in behoeften die samenhangen met veiligheid en bescherming en behoeften die samenhangen met informatie en advies. Deze behoeften worden beschreven in de eerste twee paragrafen. Vervolgens staan we stil bij de verschillen en overeenkomsten in behoeften van slachtoffers en hoe de professionals hier tegenaan kijken, waarna we besluiten met de wijze waarop professionals de behoeften van slachtoffers in beeld krijgen. Waar baseren zij hun inzicht in de behoeften van slachtoffers op?

2.2.1 Veiligheid en bescherming

Alvorens in te gaan op behoeften, is het van belang om te benoemen dat er zowel door enkele professionals werkzaam bij het openbaar ministerie, als door enkele politiemensen en professionals die slachtoffers ondersteunen gewezen wordt op de mogelijke kwetsbaarheid van slachtoffers, en hun mogelijke afhankelijkheid van de pleger (financieel, verblijfsvergunning, psychisch). Daarbij benadrukt een enkele professional werkzaam bij het openbaar ministerie dat het wel belangrijk is om slachtoffers niet 'zomaar' als kwetsbaar te zien: "soms zijn er vrouwen, waarbij niemand door heeft dat ze een spelletje spelen en niet de waarheid spreken". Ook benoemen professionals vanuit verschillende organisaties dat het besef dat alle vrouwen slachtoffer van huiselijk geweld kunnen worden van belang is, en dat het daarnaast belangrijk is om rekening te houden met de mogelijk andere behoeften van slachtoffers van huiselijk geweld dan slachtoffers van bijvoorbeeld een inbraak. Ook slachtoffers met een vreemdelingenstatus, vrouwen met een lichtverstandelijke beperking en verborgen vrouwen kunnen andere behoeften hebben.
De behoefte van slachtoffers aan (directe) veiligheid en bescherming wordt erkend door veel van de gesproken professionals, ongeacht de ernst van het geweld. Een groot deel van de geïnterviewden heeft oog voor de positie van het slachtoffer. Uit de (groeps)gesprekken komt naar voren dat men zich doorgaans bewust is van de (ernst van de) situatie waar het slachtoffer, en mogelijk het hele gezin, zich (mogelijk al voor langere tijd) in bevindt. Er wordt naar voren gebracht dat er rekening moet worden gehouden dat het slachtoffer een aangifte onder dwang van haar (ex)partner moet intrekken. Ook is er besef dat slachtoffers het niet altijd prettig vinden als de pleger bepaalde informatie in het dossier te zien krijgt. Daarbij benoemen enkele professionals vanuit de verschillende organisaties dat slachtoffers behoefte hebben aan het vertellen van hun eigen verhaal. Zij willen zich geen 'dossier' voelen.
De meeste professionals erkennen de behoefte van het slachtoffer aan beschermingsmaatregelen. Tegelijkertijd wordt ook erkend, vooral door de professionals die slachtoffers ondersteunen, dat de naleving van gedragsmaatregelen minstens zo belangrijk is voor slachtoffers als het opleggen er van. Ook wordt door een professionals werkzaam bij het openbaar ministerie benoemd dat het, om een goed beeld te vormen van de ernst van de situatie, belangrijk is om te weten welke beschermingsmaatregelen er in een eerdere fase genomen zijn. Bescherming kan ook bestaan uit het inzetten van het gezag van politie en justitie door de pleger aan te spreken op zijn gedrag. Slachtoffers ervaren zo'n normerend gesprek als ondersteunend. Deze behoefte van slachtoffers wordt door enkele politiemensen en officieren van justitie naar voren gebracht.
Zowel in de gesprekken met professionals werkzaam bij het openbaar ministerie als tijdens de groepsgesprekken met politiemensen en met professionals die slachtoffers ondersteunen zijn er professionals die aangeven dat slachtoffers in veel gevallen meer behoefte hebben aan (meer) hulpverlening of behandeling voor de pleger (en daarmee aan het voorkomen van herhaling van geweld) dan aan een (hoge) straf. Een van de officieren van justitie geeft aan dat alleen een rechtszaak zonder verdere behandeling de problemen thuis niet oplost, omdat er een grote kans is dat niet alleen in de huidige, maar ook in een nieuwe relatie geweld zal voorkomen. Daarbij zouden slachtoffers niet altijd de behoefte hebben om weg te gaan bij de pleger, en daarmee samenhangend niet altijd behoefte hebben aan een schadevergoeding. Voor sommige slachtoffers is het daarom

belangrijk dat er een systeemaanpak is en er hulp geboden wordt aan het hele gezin. Wat tijdens het groepsgesprek met de politie naar voren kwam, is dat slachtoffers in ieder geval niet willen horen dat er niks kan worden gedaan.
Aangaande slachtoffers die aanwezig (willen) zijn bij een zitting geven enkele professionals werkzaam bij het openbaar ministerie aan dat slachtoffers behoefte kunnen hebben aan een aparte ruimte voorafgaand aan de zitting. Tijdens het groepsgesprek met professionals die slachtoffers ondersteunen komt ook de slachtofferbehoefte naar voren om na afloop van de zitting snel weg te kunnen en waar nodig naar een geheime plek te gaan. Bijvoorbeeld als de pleger in hoger beroep gaat en daardoor op vrije voeten blijft.

2.2.2 Behoefte aan informatie en advies

Zowel tijdens de interviews met professionals van het openbaar ministerie als tijdens de focusgroepen met politie en professionals die slachtoffers ondersteunen benoemen enkele professionals de behoefte van slachtoffers aan informatie over het verloop van een zaak, bijvoorbeeld wanneer de pleger voor moet komen, wanneer en waarom een bepaalde straf wordt opgelegd, en wanneer een beschermingsmaatregel of straf afloopt. Ook het verschil tussen een aangifte en een melding is belangrijke informatie voor slachtoffers. Dat sluit ook aan bij het feit dat men tijdens het groepsgesprek met politiemensen aangeeft dat laagdrempelige communicatie, zonder (politie)jargon, een belangrijke behoefte van slachtoffers is. Tijdens het groepsgesprek met professionals wordt aangegeven dat het voor slachtoffers ook belangrijk is dat de politie reële verwachtingen schetst over de vervolgstappen na het doen van aangifte.
Tijdens het groepsgesprek met politiemensen wordt aangegeven dat slachtoffers soms op een later tijdstip nogmaals behoefte hebben aan contact. Dit omdat ze op het moment van de melding of de aangifte niet alle informatie mee krijgen, informatie weer vergeten en/of niet begrijpen wat er gezegd is. Ook de behoefte aan één vast contactpersoon komt naar voren. De behoefte aan afstemming en samenwerking tussen verschillende partijen, zoals het openbaar ministerie en hulpverleningsinstanties zoals Jeugdzorg, komt naar voren uit een van de gesprekken met officieren van justitie.
Voor een deel van de slachtoffers geldt volgens professionals werkzaam bij het openbaar ministerie dat slachtoffers de behoefte hebben om aanwezig te zijn bij een tom-zitting, of spreekrecht willen. Een ander deel van de slachtoffers houdt zich liever op de achtergrond, bijvoorbeeld omdat er bedreigende situaties zijn.

2.2.3 Professionals versus slachtoffers

Deskundigen huiselijk geweld hebben doorgaans zicht op de behoeften van slachtoffers van partnergeweld. Een verschil is er wel de wijze waarop het wordt verwoord Slachtoffers benoemen hun behoeften vaak heel concreet, vanuit hun eigen persoonlijke situatie, terwijl professionals meer in abstracte termen spreken over de behoeften. Daarnaast lijkt het bij de behoeften die slachtoffers benoemen vaker over context gebonden en gevoelsmatige behoeften te gaan, zoals een gevoel van veiligheid en een gevoel van gerechtigheid, terwijl het bij de behoeften die professionals benoemen vaker over procesmatige behoeften gaat, zoals het recht op informatie. Daarnaast komt uit de interviews en groepsgesprekken naar voren dat juridisch medewerkers en juristen die niet geschoold zijn in de problematiek van huiselijk geweld, geen inzicht hebben in de behoeften van slachtoffers en alleen vanuit een juridisch perspectief naar het misdrijf kijken. In het algemeen denken ook politieagenten en officieren van justitie vooral vanuit een juridische context na over de behoeften van slachtoffers.
Gelet op de verschillende achtergronden van de professionals, lijken met name professionals die slachtoffers ondersteunen en specialisten huiselijk geweld goed inzicht te hebben in de (soms tegenstrijdige) behoeften van slachtoffers. Professionals werkzaam bij het openbaar ministerie,

rechters en politiemensen benadrukken vaker dat beiden, slachtoffer en pleger, verantwoordelijk zijn voor het geweld en dat zij allebei hulp nodig hebben.

2.2.4 Hoe krijgen professionals zicht op de behoefte van slachtoffers?

Professionals hanteren verschillende werkwijzen om inzicht te krijgen in de behoeften van slachtoffers. De politie en professionals die het slachtoffer ondersteunen hebben dikwijls face to face contact met het slachtoffer. Het OM en rechters daarentegen zijn voornamelijk afhankelijk van geschreven bronnen, zoals het proces-verbaal en/of het reclasseringsrapport. Er zijn enkele officieren van justitie die aangeven dat zij meestal via Veilig Thuis of via Slachtofferhulp horen wat de behoeften van het slachtoffer zijn, of via het overleg in het Veiligheidshuis. Een van de officieren van justitie geeft aan informatie te halen uit de aangifte door 'tussen de regels door' te lezen, bijvoorbeeld als er gezegd wordt dat er al vaker sprake is geweest van geweld, en de politie hier niet op doorvraagt.
Een van de officieren van justitie geeft aan persoonlijk contact belangrijk te vinden omdat zij daardoor meer inzicht heeft in de impact van het geweld voor het slachtoffer en eventuele kinderen, en dit dan beter bij de rechter over het voetlicht kan brengen. Een medewerkster van slachtofferzorg vertelde eveneens dat het gebruik maken van het spreekrecht zo belangrijk is omdat de officier van justitie of rechter dan een beter inzicht krijgt in de gevolgen van het geweld, of in de geweldsdynamiek en de persoonlijkheid van de pleger.
We zien dat de ene officier zelf het initiatief neemt voor meer informatie en de ander beslist op grond van de informatie die er ligt.
Zowel tijdens het groepsgesprek met de politie als tijdens het groepsgesprek met professionals die slachtoffers ondersteunen komt naar voren dat het verhaal en de behoeften van het slachtoffer duidelijker naar voren dienen te komen in het dossier, bijvoorbeeld als slachtoffers behoefte hebben aan hulp, aan spreekrecht, of aan een gesprek met de officier van justitie. Die behoeften worden doorgaans niet vermeld in het proces-verbaal van aangifte. Ook de zienswijze van het slachtoffer op de strafeis is van belang, en hier is doorgaans geen ruimte voor. Een enkele keer stelt een politierechter op de zitting vragen aan het slachtoffer, waaronder de vraag nar de wensen van het slachtoffer aangaande de afdoening.

Hoofdstuk 3 Ervaringen strafrechtelijke procedure

Begrip, veiligheid, adequaat en doortastend politie optreden, gerechtigheid, zijn een aantal van de verwachtingen die de geïnterviewde slachtoffers hebben van politie en justitie, zoals in voorgaande hoofdstuk is beschreven. In de praktijk wordt echter niet altijd aan deze verwachtingen voldaan. In dit hoofdstuk gaan we eerst in op de ervaringen van slachtoffers met de politie in 3.1. Vervolgens beschrijven we de ervaringen met het openbaar ministerie en de rechtbank in paragraaf 3.2. Tot slot gaan we in op het perspectief van de professionals in paragraaf 3.3.

3.1 Ervaringen met politie

Bijna alle geïnterviewde slachtoffers hebben kritiek op het politie optreden; van eerste contactmoment tot het doorsturen van de zaak naar het Openbaar Ministerie, heeft de politie het in hun ogen op een aantal punten af laten weten. Maar er is ook waardering voor de politie. We gaan eerst in op het eerste contact en het doen van aangifte, daarna staan we stil bij het (niet) creëren van veiligheid en geven daarbij aan wat goed ging en waar kritiek is.

3.1.1 Van eerste contact tot aangifte doen en de periode erna

Huisbezoek na crisismelding

De politie brengt na een melding van het slachtoffer zelf of van omstanders (veelal de buren) een bezoek aan het huisadres van het slachtoffer. Als de politie eenmaal ter plaatse is, wordt hun optreden door de slachtoffers met gemengde gevoelens ervaren. Zo zou de politie, in geval de melding afkomstig is van omstanders, veelal aan de deur naar de situatie hebben geïnformeerd. De pleger geeft vervolgens aan dat er niks aan de hand is en het slachtoffer durft niet vrijuit te spreken. Op basis van deze informatie wordt er door de politie een inschatting gemaakt en besluit de politie te vertrekken zonder nader onderzoek;
'De politie is 4 of 5 keer aan de deur geweest nadat de buren hadden gebeld. Ze vroegen dan aan mijn man of aan mij of alles in orde was. Natuurlijk zei mijn man 'ja, alles in orde' en ik durfde ook niets anders te zeggen. En toen gingen ze weer. Maar als het de zoveelste keer is dat ze voor mijn deur staan, hadden ze toch beter moeten weten…', F..
De slachtoffers die zelf de politie hebben gebeld, geven aan dat toen de politie eenmaal ter plaatse was, zij zich door hun aanwezigheid (tijdelijk) veilig voelde. Maar ook al vroegen de agenten aan het slachtoffer wat er was gebeurd, zij vertelden, op een slachtoffer na, dat zij niet het gevoel hadden dat zij echt begrepen werden; *'ik was zo in shock na het incident dat ik amper kon praten en vertellen wat er was gebeurd, ze zeiden kom morgen maar naar het bureau. En toen gingen ze weer'.(D).*

Naar het politiebureau

Alle slachtoffers zijn, op advies van de politie of op eigen initiatief, uiteindelijk zelf naar het politie bureau gegaan om melding of aangiften te doen van het huiselijk geweld. Veelal gingen jaren van huiselijk geweld vooraf aan de melding bij de politie; het duurt lang voordat slachtoffers deze stap durven te zetten. Een heftig incident, of interventie van een derde zorgen ervoor dat zij toch besluiten de situatie van geweld te doorbreken.
'*Toen mijn zoon, na het zien van weer een mishandeling, met een mes in zijn handen zei; 'als je mama nu nog wat doet dan…' toen dacht ik dit kan niet meer zo, dit moet stoppen anders raak ik mijn kind nog kwijt'. (A)*
Een aantal slachtoffers heeft eerst, al dan niet op advies van de politie, melding gemaakt van de huiselijk geweld incidenten alvorens zij daadwerkelijke aangiften deden. Soms deed het slachtoffer

eerst bewust een melding omdat zij bang was voor de gevolgen van een aangiften. *'Een aangifte zou het geweld alleen maar erger maken en niks oplossen' (F).*
Maar soms is het de politie die aanraadt geen aangifte te doen en later aanraadt het wel te doen. *'In eerste instantie heeft de politie haar geadviseerd om er alleen een melding van te maken. Pas een aantal maanden later heeft de politie tegen haar gezegd om van de melding een aangifte te maken omdat dit de zaak sterker zou maken. Waarom de politie haar niet direct heeft geadviseerd om aangifte te doen in plaats van een melding, is niet duidelijk.' (A*).
Meerdere slachtoffers werden tot hun verbazing geadviseerd er 'nog een nachtje over te slapen' toen zij aangifte kwamen doen. *'Na 2 jaar had ik eindelijk besloten om naar de politie te stappen om mijn verhaal te doen. Toen ik daar was zeiden ze dat ik er nog maar goed over na moest denken. Net alsof ik dat niet al lang had gedaan'.*(C). Een slachtoffer kreeg te horen dat de politie haar niet verder kon helpen, omdat het geweld niet recent was gebeurd en het geweld zich niet in hun politieregio heeft afgespeeld. (G)
De meeste geïnterviewde slachtoffers hebben geen goed gevoel overgehouden aan het doen van aangifte. Zo kregen enkele het gevoel niet serieus genomen te worden door de agenten die de aangifte opnamen; '*Toen ik met veel moeite aangifte wilde doen, zei de politie tegen mij dat er ook vrouwen waren die dit soort verhalen verzinnen' (A).* Daarbij werd er volgens de slachtoffers niet altijd goed doorgevraagd, bijvoorbeeld werd niet gevraagd of er al eerder geweld had plaats gevonden. Overigens waren er ook slachtoffers die geen antwoord gaven op dergelijke vragen. Factoren als angst, schaamte en onzekerheid lagen hieraan ten grondslag. Een slachtoffer vertelt hierover;
'Samen met mijn zus ging ik naar het politiebureau. Achteraf gezien was het niet handig dat zij mee ging, ik wilde niet dat mijn zus alles hoorde wat er zich heeft afgespeeld in al die jaren. Dus vertelde ik het oppervlakkig. De agente die de aangifte opnam vroeg ook niet door ofzo of vroeg mijn zus om even weg te gaan. Het ging allemaal heel snel en toen zei de agente; 'dat was het, nu kan je weer naar huis'.(F)
En een ander geeft aan; *'Ik zat daar om mijn verhaal te doen. Ik wilde alles vertellen, maar ik kon niet. Ik was bang. Dus vertelde ik een zwak verhaal omdat ik ook niet zeker wist of ik wel echt weg wilde bij hem en een aangifte maakte de situatie dan alleen maar erger. Het lag deels aan mij, maar de politie heeft ook niet goed doorgevraagd over het geweld, dus hield ik verder mijn mond'.*
Uit de interviews komt naar voren dat de houding van de agent die de aangiften opneemt van invloed is op de tevredenheid van de vrouw over het doen van aangifte. Enkele slachtoffers omschrijven de personen die de aangiften opnamen als 'kil', 'ongeïnteresseerd', 'belerend', 'autoritair' en/of formeel', waardoor zij niet op hun gemak waren en geen goed gevoel aan het doen van aangifte hebben overgehouden. Het maakt hierbij niet zozeer uit of de aangifte door een man of vrouw wordt afgenomen.
'Ik werd geholpen door een agente. ik dacht nog: 'Wat fijn dat ik een vrouw tegenover mij heb, zij zal mij wel begrijpen', maar niks van dit alles. De agente deed heel afstandelijk en kil tegen mij. Ze vroeg niet eens hoe het nu met mij ging. Naar mijn verhaal werd eigenlijk niet eens goed gevraagd. Toen ik het bureau verliet ging ik weg met een schuldgevoel. Ik kreeg door het gesprek met de agente het gevoel alsof alles mijn schuld was. Terwijl ik juist hoopte dat de aangifte mij goed zou doen en dat de politie mij kon helpen.(D)
Een ander slachtoffer vertelt*: 'De politie heeft een bepaalde autoritaire uitstraling, dat is heel nuttig, maar als het gaat om huiselijk geweld dan is het niet prettig, want dan hebben ze dezelfde uitstraling als mijn autoritaire exen die mij mishandelde'.*
Een ander slachtoffer geeft aan dat zij er niet uit ziet als een 'zielig vrouwtje' en zij hierdoor het gevoel kreeg dat de agenten haar niet geloofde. Daarbij sloeg haar man haar nooit in haar gezicht, waardoor op het eerste oog er niets met haar aan de hand leek.
Twee slachtoffers geven aan dat zij tijdens het doen van aangifte wel het gevoel kregen dat er naar hun geluisterd werd. De agenten toonde interesse en hebben volgens de slachtoffers goed doorgevraagd. Dit hebben zij als prettig ervaren. ' *ik werd op mijn gemak gesteld. Kreeg een kopje thee en het was een informele sfeer.'* Het andere slachtoffer vertelt; *'Er werden een hele hoop vragen*

gesteld. Ik voelde me bijna zelf een verdachte, maar de agente vertelde dat dit nodig was voor het bewijs. Ik vond het op dat moment wel prettig dat ik mijn verhaal kon doen.' (E)

Periode na het doen van aangifte

De periode na de aangiften wordt door de slachtoffers omschreven als een periode van onzekerheid. Zij worden naar eigen zeggen niet of slecht op de hoogte gehouden van het verdere verloop van het onderzoek en eventuele vervolg stappen. Slachtoffers geven aan niet te weten waar ze aan toe zijn. Daarbij speelt ook een rol dat na het doen van aangifte de pleger nog steeds vrij rond loopt en het geweld en/of stalken veelal niet is gestopt. Een slachtoffer vertelt: '*achteraf denk ik bij mezelf: 'waarom heb ik überhaupt aangiften gedaan? Hij loopt nog steeds vrij rond en er gebeurt niks!'.*

3.1.2 Veiligheid creëren

De reden om de politie in te roepen is zorg voor veiligheid en de behoefte dat het geweld stopt. Bij meerdere slachtoffers werd de pleger na een incident door de politie meegenomen naar het politiebureau. Dit kan voor een paar uur zijn, of voor een iets langere periode. Dat de pleger tijdelijk vast zat op het politie bureau zorgde voor een gevoel van veiligheid bij de slachtoffers. De slachtoffers vertelden dat zij meestal niet wisten voor hoe lang de pleger vast zat. Deze onwetendheid zorgde ervoor dat de slachtoffers zich vervolgens toch weer onveilig voelde. De pleger kon immers zo weer voor de deur staan. Een slachtoffer vertelt: (D)
'*De politie zei dat dat ze hem voor een nachtje zouden meenemen. Maar ik wist niet wanneer hij 's ochtends zou worden vrijgelaten. En ik zou die ochtend aangifte komen doen, maar ik durfde niet. Ik was bang dat ik hem op straat tegen zou komen'.*
De geïnterviewde vrouwen vinden het doorgaans lastig om de beschermingsmaatregelen die zijn ingezet door politie (maar ook door OM en rechtbank) specifiek te benoemen. Na het geven van een aantal voorbeelden konden zij vaker aangeven welke maatregelen waren ingezet. Twee slachtoffer hebben bij de meldkamer van de politie een 'code rood' op hun huisadres gekregen. Dit betekent dat de politie bij een melding op dit adres direct moet komen met twee politie auto's. Deze maatregel biedt de slachtoffers naar eigen zeggen echter onvoldoende bescherming omdat de man nog steeds vrij rondloopt en doorgaat met stalken. Een van de slachtoffers vertelt:
'*Er komen wel twee auto's, maar wat heb ik daaraan? Ze halen hem alleen weg bij mijn huis, maar nemen hem niet eens mee naar het bureau. Deze maatregel biedt mij geen bescherming!'* (E)
Bij twee slachtoffers is er een contactverbod opgelegd, maar dit zorgde niet voor de gewenste veiligheid en bescherming. Zij vertelden dat er bij overtreding van dit verbod geen consequenties waren verbonden voor de dader. '*Er werd niks gedaan als hij het contactverbod overtrad. Ik voelde mij echt niet veiliger hierdoor. Het contactverbod had net zo goed niet hoeven worden opgelegd'. (E)*
Een slachtoffer vertelt dat zij expliciet aan de politie heeft gevraagd of er een contact of straatverbod kon worden opgelegd. De politie heeft toen tegen haar gezegd dat dit niet mogelijk was.
Andere beschermingsmaatregelen, bijvoorbeeld een Tijdelijk Huisverbod, AWARE of het inschakelen van het stelsel Bewaken en Beveiligen, zijn niet ingezet bij de slachtoffers.

Naast de juridische beschermingsmaatregelen zijn er door de politie ook nog andere beschermingsmaatregelen ingezet. Persoonlijk contact, in de vorm van een telefoontje een paar dagen na het incident en/of het krijgen van het directe (mobiele) nummer van een wijkagent heeft bij een aantal vrouwen er toe bijgedragen dat zij zich veiliger voelden. Een slachtoffer vertelt hierover; *'Het idee dat ik het telefoonnummer van een politieagent in mijn mobiel had, gaf mij een gevoel van veiligheid. Ik kon hem 24/7 bellen als dat nodig was'.* Daarnaast heeft de politie een enkele keer een 'normerend gesprek' met de pleger gevoerd. Dit werd ook gewaardeerd door de slachtoffers. *'Ik weet dat de politie ook bij mijn ex-man is langs gegaan om hem streng toe te spreken. Dat vond ik wel prettig en gaf mij een goed gevoel',*

3.2.3 Conclusie

We kunnen concluderen dat veel van de geïnterviewde slachtoffers zich niet begrepen en gehoord voelen door de politie. De politie zou volgens hen de situatie van het huiselijk geweld niet goed inschatten, en niet altijd even goed doorvragen bij het opnemen van een aangifte. Ook is de politie niet doortastend in hun optreden.

3.2 Ervaringen met Openbaar Ministerie en Rechtbank

3.2.1 Openbaar ministerie

De periode na de aangiften wordt door de slachtoffers, zoals hierboven omschreven, als 'onzeker' ervaren. De slachtoffers weten niet wat er met hun aangifte wordt gedaan, of de zaak überhaupt wordt vervolgd en wat er verder gaat gebeuren. Een enkel slachtoffer geeft aan dat zij nog steeds niet weet wat er met de aangiften is gebeurd. De slachtoffers blijven met vragen zitten en hebben hun hoop gevestigd op de officier van justitie. De helft van de slachtoffers vertelt dat zij graag nog met de officier van justitie hadden willen praten. Om nogmaals goed hun verhaal te kunnen vertellen, want het proces-verbaal van aangifte gaf veelal geen volledig beeld. Een slachtoffer geeft aan dat zij een brief heeft geschreven met het verzoek voor een gesprek met de officier van justitie. Hier heeft de officier, tot teleurstelling van het slachtoffer, niet op gereageerd. Twee slachtoffers hebben wel met een officier van justitie gesproken, maar dit gesprek heeft de slachtoffers naar eigen zeggen niets opgeleverd.
Bij de helft van de slachtoffers is de zaak aan de rechter voorgelegd. Slechts een slachtoffer besloot bij de zitting aanwezig te zijn. De andere slachtoffers zagen hier vanaf. *'Ik kreeg een brief waarin werd vermeld dat hij moest voorkomen en dat ik daarbij aanwezig mocht zijn. Ik wilde niet. Wat had ik daar te zoeken?' (D)*

3.2.2 Op de zitting

Het slachtoffer dat wel bij de behandeling van de zaak aanwezig was, geeft aan dat dit voor haar zeer stressvol was. Uit haar verhaal komt naar voren dat er vanaf het moment dat zij de rechtbank binnen liep tot de daadwerkelijke zitting bij de politierechter geen rekening met haar werd gehouden. Zij moest samen met de pleger in dezelfde wachtruimte wachten en zij moest tegelijk met de pleger de rechtszaal inlopen. Gedurende de zitting kreeg het slachtoffer het gevoel dat de zaak niet als ernstig werd bevonden door de politierechter. Daarnaast was er volgens het slachtoffer geen aandacht voor haar kant van het verhaal, terwijl zij hier wel vanuit ging. '*ik kreeg het gevoel dat ik een nummer op de stapel was. Er werd niets aan mij gevraagd!'.* Het slachtoffer zelf heeft vervolgens een persoon die ook aanwezig was bij de zitting gevraagd om na afloop met haar mee te lopen naar haar auto, omdat zij bang was voor de pleger. Na afloop van de zitting heeft het slachtoffer zelf iemand in de zittingszaal gevraagd om met haar mee te lopen naar haar auto, omdat zij bang was voor de pleger.

3.3 Visie professionals

De geïnterviewde professionals werkzaam bij de politie, slachtofferhulpverlening/ondersteuning, openbaar ministerie en rechterlijke macht geven aan dat er in de afgelopen jaren sprongen zijn gemaakt als het gaat om de aanpak huiselijk geweld. Maar tegelijkertijd zijn de professionals ook kritisch. Punten van verbetering worden genoemd als het gaat om hun eigen handelen, maar ook dat van de ketenpartners. We beschrijven allereerst de ervaringen van de politie, wat gaat goed en wat kan beter. Vervolgens staan we stil bij het optreden van het openbaar ministerie en de rechtspraak.

3.3.1 Eerste contact met de politie

Deskundigheid leidt tot beter politie optreden
Een eerste belangrijke constatering die naar voren komt tijdens de focusgroep met de politie is het verschil in deskundigheid bij de politie op het thema huiselijk geweld. Binnen de, voorheen politie regio's, zijn er contactfunctionarissen (vertaal als coördinator?) huiselijk geweld aangesteld en daarnaast zijn er een (klein) aantal agenten die zich in de loop der jaren hebben gespecialiseerd in huiselijk geweld zaken. Deze agenten hebben ruime kennis en ervaring op het terrein van huiselijk geweld. Doorgaans is het (basis) kennisniveau bij een deel van de agenten echter te laag waardoor ook niet altijd goed en adequaat wordt opgetreden vanaf het moment dat er een crisismelding van huiselijk geweld binnenkomt. Zo kan belangrijke (context) informatie vergeten te worden genoteerd en worden signalen gemist. Het opbouwen van een goed dossier komt hierdoor in het geding. Een politieagent tijdens het focusgesprek: ; *"Je moet als agent bij een huiselijk geweld zaak anders denken. Je merkt direct of een agent kennis heeft van huiselijk geweld. Bijvoorbeeld wanneer sommige verbalisten op spoed moeten gaan rijden naar een huiselijk geweld melding. Ze weten of begrijpen dan niet dat sommige informatie heel waardevol is voor het opbouwen van een dossier. Je moet als agent bij een crisismelding van huiselijk geweld alles wat je ter plaatse ziet opschrijven in het dossier en foto's maken voor bewijs. Belangrijk is dat je goed let op hoe het huis eruit ziet, dat je kijkt hoe de kinderen erbij zitten (of ze bijvoorbeeld in een hoekje zitten) en wat de kinderen vertellen als je ze gaat gerust stellen. Je hoeft niet directe vragen te stellen, maar je moet wel de signalen opvangen".*

Opnemen van de aangiften kan beter
In tegenstelling tot wat uit de interviews met de slachtoffers naar voren komt zijn de geïnterviewde agenten van mening dat het eerste politie optreden na een crisismelding doorgaans goed verloopt. Het is juist de periode erna waarin er veel niet goed verloopt. Met name het opnemen van de aangifte is een aandachtspunt: er wordt niet goed doorgevraagd op o.a de historie van het soort geweld (fysiek, maar ook psychisch) en onvoldoende inzichtelijke wordt gemaakt in welke context het geweld zich heeft afgespeeld. Een deelnemer aan de focusgroep politie: "De agenten die de aangifte opnemen zijn zich niet bewust van het feit dat slachtoffers vaak pas aangiften komen doen als ze met hun rug tegen de muur staan, en dat het niet het eerste incident is dat er is voorgevallen, maar dat er een heel verhaal achter zit. Hier vragen ze alleen niet naar." Het complete verhaal om goed zicht te krijgen op de aard en het patroon van huiselijk geweld ontbreekt veelal. De checklist van de aanwijzing huiselijk geweld en eer gerelateerd geweld waarin een aantal onderdelen staan vermeld die in het proces verbaal van aangiften moeten worden opgenomen, wordt veelal niet gevolgd. Eerdere meldingen (mutaties) ontbreken ook dikwijls in het dossier, terwijl deze essentieel zijn in het verkrijgen van een goed beeld van de ernst van het partnergeweld.

3.3.2.(Beschermings)behoeften in praktijk

In paragraaf 2.2.1 staat beschreven wat het beeld is van de professionals als het gaat om de (beschermings)behoeften. In deze paragraaf gaan we in op de vraag hoe in de praktijk uiting wordt gegeven aan de (beschermings)behoeften van het slachtoffer.

Veiligheid en bescherming

Een tijdelijk huisverbod, gedragsaanwijzing binnen het strafrecht , of contactverbod zijn de beschermingsmaatregelen die het meest worden opgelegd volgens de geïnterviewde respondenten. Professionals werkzaam bij het Openbaar Ministerie en rechters geven aan ook rekening met de behoeften van het slachtoffer te houden en deze mee te laten wegen in hun beslissing. Zo vertelt een officier van justitie: *"Als een slachtoffer aangeeft dat ze bang is en een contactverbod wil, dan doe ik*

dat meestal wel". Een belangrijk knelpunt zit volgens de professionals werkzaam binnen de slachtofferhulp in de naleving en toezicht ervan. "*Het is goed dat er een contactverbod wordt opgelegd, maar vervolgens is er geen handhaving op. De pleger kan makkelijk zonder gevolg het contactverbod overtreden. Wat heeft zo'n maatregel dan voor zin".* Dit beeld komt ook naar voren uit de interviews met de slachtoffers.
Ook onderlinge informatie uitwisseling tussen politie en Openbaar Ministerie is in het kader van beschermingsmaatregelen van belang. Terugkoppeling vanuit OM als er veranderingen of beslissingen zijn genomen betreffende de strafzaak, of als de politie weer een rol moet spelen in de zaak, moeten worden gecommuniceerd naar de politie. Dit gebeurt nu te weinig en is een verbeterpunt, aldus de politie. Daarnaast speelt het punt van privacy bescherming bij de uitwisseling van informatie. Sommige organisaties weten niet wat ze wel en niet mogen delen, waardoor de politie niet altijd alle informatie die ze nodig hebben ook krijgen om het slachtoffer goed te kunnen beschermen.
Naast de juridische beschermingsmaatregelen is het met name de politie die nog extra acties onderneemt om tegemoet te komen aan de behoeften van het slachtoffer aan bescherming. Door bijvoorbeeld het houden van een 'normerend gesprek', dat tevens als positief wordt ervaren door de slachtoffers. Een van de politieagenten zegt hierover het volgende; *'Politiemensen onderschatten hun eigen gezag. Een positief voorbeeld van het gebruiken van je gezag is om een praatje te maken met de pleger om hem aan te spreken op zijn gedrag. Zo heeft een wijkagent na een melding van huiselijk geweld een 'normerend gesprek' gevoerd met de pleger. Daarna is de mishandeling opgehouden. Het optreden tegen de dader is niet gedocumenteerd, maar het werkt wel, het is een manier van je gezag gebruiken".*
De politie vindt overigens dat ook het OM vaker van zijn bevoegdheid om verdachten ten parkette toe te spreken gebruik moet maken.

Informatie en advies

Slachtoffers willen graag op de hoogte gehouden worden en goed worden geïnformeerd. Uit de interviews met de slachtoffers komt naar voren dat zij het hebben van persoonlijk contact met de politie erg hebben gewaardeerd. Contact onderhouden en/of goed informeren van het slachtoffer wordt ook door de politie als belangrijke behoeften benoemd en in de praktijk gedaan. "J*e merkt dat slachtoffers na een aangiften niet alles meekrijgen of goed hebben begrepen. Nog even een belletje na een paar dagen kan voor een slachtoffer heel fijn zijn".* Hoe het contact met het slachtoffer wordt onderhouden en door wie wordt verschillend ingevuld. Zo heeft de huiselijk geweld coördinatoren in West-Friesland contact via email. In een andere, grotere, regio (Utrecht) wordt veelal aan de wijkagent of het sociale wijk team gevraagd om contact met het slachtoffer te onderhouden. Of en op welke manier in de andere politie regio's contact wordt onderhouden met slachtoffers van huiselijk geweld is onbekend.
In de focusgroep van de politie wordt opgemerkt dat slachtoffers gewezen worden op Slachtofferhulp Nederland en dit wordt ook vanuit het Openbaar Ministerie gedaan. In praktijk blijkt echter dat het beeld en verwachtingen die de slachtoffers hebben ten aanzien van Slachtofferhulp niet altijd juist zijn. Zo kan een verwachting zijn dat slachtofferhulp het slachtoffer ook daadwerkelijk hulp biedt ten aanzien van het geweld. Onduidelijk is dat het enkel om juridische ondersteuning gaat. Voor hulp en ondersteuning in het stoppen van het geweld en herstellen na partnergeweld kan worden doorverwezen naar Veilig Thuis. Voor juridische bijstand kan ook contact worden gezocht met speciale slachtoffer advocaten (bijvoorbeeld via LANGZS). Slachtoffers weten nu onvoldoende wat de mogelijkheden zijn, zeker ten aanzien van juridische hulp, en bij welke organisatie ze moeten zijn voor welke hulp, aldus professionals werkzaam binnen slachtofferhulpverlening. Daarnaast is de vraag wie deze informatie aan het slachtoffer moet geven. Maar ook van elkaars taken en functies zijn organisaties te weinig op de hoogte, zo komt in de focusgroep met slachtofferorganisaties naar voren. Tussen slachtofferhulp en advocatuur vindt er bijvoorbeeld weinig tot geen samenwerking plaats terwijl deze partijen elkaar goed zouden kunnen aanvullen. Een rechter bevestigd het beeld

van de beperkte juridische ondersteuning aan slachtoffers. *"Slachtoffers worden bijna nooit bijgestaan door een advocaat. De juridische ondersteuning van Slachtofferhulp Nederland is niet altijd adequaat. Begeleiding door advocatuur zou een grote verbetering zijn",* aldus een rechter.

3.3.3 Ervaringen van Openbaar Ministerie en Rechtbank

ZSM, TOM of naar de rechter?

De meeste huiselijk geweld zaken komen eerst terecht op ZSM, zo wordt naar voren gebracht. De partnergeweldzaken worden beschouwd als de eenvoudige mishandelingszaken, waar een snelle reactie is gewenst. In geval van een ernstige complexe zaak gaat het dossier naar de afdeling voor ernstige zaken. Indien over een zaak niet direct kan worden beslist over het afdoeningstraject, gezien de ernst of complexiteit van de zaak, kan door de officier van justitie worden beslist de zaak op een TOM-zitting te laten komen, als een taakstraf gewenst lijkt of de zaak voor de rechter te brengen. Een officier van justitie zegt over de keuze tussen ZSM, TOM of zaak voor de rechter brengen; *Soms is het lik op stuk belangrijker en wil je direct ingrijpen in plaats van een zaak voor de rechter te brengen wat weer maanden kan duren. Dus kies je dan voor een ZSM afdoening, ook al is de straf dan lager. Dat is een afweging die je moet maken"*
De meningen over de ZSM-werkwijze onder de geïnterviewde respondenten lopen uiteen. Een deel van de respondenten, vooral professionals die zelf betrokken zijn bij ZSM, is enthousiast over de werkwijze en geeft aan dat deze werkwijze van zo spoedig mogelijk, samen met de ketenpartners, over het afdoeningstraject beslissen, een uitkomst biedt voor partnergeweld zaken. Medewerkers van het OM, de politie, de Reclassering, de Raad voor de Kinderbescherming en Slachtofferhulp Nederland bemensen gezamenlijk een "ZSM-tafel" die is ingericht op een politiebureau. Vooral deze korte lijnen met de ketenpartners wordt als zeer waardevol gezien. *"ZSM werkt zo goed omdat de samenwerking met de ketenpartners goed gaat. We zitten met elkaar in een ruimte en weten elkaar direct te vinden. Je kan gelijk doorpakken en dat werkt heel prettig."*
De respondenten zien met name de meerwaarde van ZSM in geval van partnergeweld als Veilig Thuis ook is aangesloten. Dit gebeurt nu in een enkele regio in de vorm van een pilot, idealiter zou bij elke ZSM tafel Veilig Thuis aanwezig moeten zijn. Bij ZSM is door slachtofferhulp (en Veilig Thuis) ook aandacht voor het slachtoffer. *"Vroeger werd er nooit gekeken naar het slachtoffer, laat staan naar de behoeften van een slachtoffer. Maar daar is gelukkig verandering in gekomen. Bij ZSM verzamelt elke ketenpartner de benodigde informatie. Zo wordt door slachtofferhulp meestal een gesprek gevoerd met het slachtoffer over hoe het gaat en wat de behoeftes zijn. Als blijkt dat de behoeftes niet bekend zijn dan vraag je alsnog aan slachtofferhulp om hier achter aan te gaan".*
Een even grote groep van de respondenten (van zowel politie als OM) ziet enerzijds de meerwaarde van het snel afdoen van een zaak, maar plaatst hierbij tegelijkertijd kanttekeningen. Het zou soms 'te snel' gaan, waardoor belangrijke informatie ontbreekt, bijvoorbeeld meer achtergrond informatie over de aard van geweld, de context en behoeften van het slachtoffer. Zo stelt een respondent: *"ZSM staat voor snel en betekenisvol, maar betekenisvol wordt momenteel vaak overgeslagen. Vraag is of ZSM wel geschikt is voor huiselijk geweld zaken, want het kost tijd om de context duidelijk te krijgen. Bij ZSM heb je die tijd niet".* Het ontbreken van informatie wordt tegengesproken door een aantal respondenten, zij geven aan dat mocht er informatie ontbreken hier achteraan wordt gegaan en voor alle ketenpartners goed zichtbaar is wie nog informatie moet aanleveren. Deze informatie wordt echter lang niet altijd geregistreerd, maar kan ook mondeling worden doorgesproken waardoor deze niet terecht komen in het uiteindelijk strafdossier. *"Omdat de lijnen zo kort zijn, we zitten in dezelfde ruimte, bespreek je een zaak ook vaak mondeling met elkaar. Of je belt nog even met iemand van bijvoorbeeld slachtofferhulp. Dit wordt niet genoteerd maar wordt wel meegenomen in de beoordeling van de zaak",* aldus een officier van justitie. Als de officier van justitie weinig kennis heeft van de problematiek van partnergeweld is de kans groot dat de zaak vooral vanuit het

juridische perspectief wordt beoordeeld, en de context niet wordt meegenomen, waardoor de ernst van het geweld niet in ogenschouw wordt genomen.
In 2016 start een pilot zogenaamde 'verdiepingstafels van ZSM' speciaal voor jeugd en huiselijk geweld zaken. Bij deze verdiepingstafels gaat het er niet om dat er snel op grond van bestaand (ontbreken van) bewijsmateriaal wordt besloten, maar naar de context wordt gekeken en daarbij ook naar wat een zinnige oplossing voor de betreffende zaak is. Het maakt hierbij niet uit of de oplossing strafrechtelijk is of dat een andere betekenisvolle interventie wordt genomen. Bij deze verdiepingstafel staat 'de context van de zaak' centraal.
De korte lijnen en goede samenwerking met de ketenpartners wordt door alle respondenten als belangrijk gezien om zo een compleet mogelijk beeld van de zaak te krijgen. Opgemerkt wordt dat deze goede samenwerking tussen ketenpartners echter ontbreekt als het gaat om zaken die niet bij ZSM komen. "*Waar op ZSM nog 'even' kan worden overlegd met reclassering of slachtofferhulp, wordt dit buiten ZSM een stuk lastiger en weten ketenpartners elkaar lang niet altijd te vinden".* Dit beeld wordt ook bevestigd door professionals die slachtoffers ondersteunen. Zij geven aan dat een deel van de zaken die niet op ZSM komen tussen 'wal en schip' vallen. *"Er is bij deze zaken geen oog voor het slachtoffer".*

Kwaliteit dossier en reclasseringsrapport voor goede beslissing

Professionals die slachtoffers ondersteunen en openbaar ministerie geven aan dat, naast een goed proces verbaal van aangiften, het voor een juiste beoordeling van de zaak belangrijk is om ook eerdere meldingen van huiselijk geweld en mutaties worden opgenomen in het dossier. "*Want het maakt verschil of het een eerste klap is of dat er meer is gebeurd",* aldus een professional werkzaam bij het OM. Ook getuigenverklaringen kunnen een waardevolle aanvulling zijn voor het dossier om een goed beeld te krijgen van de zaak, aldus enkele professionals van het OM. Het is volgens de respondenten belangrijk om zo'n compleet mogelijk beeld te krijgen van de situatie om een goede afweging van de zaak te maken. De kwaliteit van het dossier waarop zij zich moeten baseren is echter volgens enkele niet altijd van goede kwaliteit; "*Naast de bewijsmiddelen die goed moeten zijn, is het ook belangrijk om zicht te krijgen op het complete plaatje. Je wilt context informatie; Je moet weten wat er is gebeurd in de hulpverlening tussen verdachte en slachtoffer, zijn ze nog bij elkaar? Kinderen betrokken? Bestaat er nog gevaar voor het slachtoffer? Deze informatie staat niet altijd goed in het dossier vermeld. Terwijl dit voor mijn afweging wel van belang is. Als een relatie bijvoorbeeld definitief is beëindigd en er geen kinderen betrokken zijn, heeft een voorwaardelijke straf minder toegevoegde waarde, dan wanneer het stel nog bij elkaar is met kinderen. Dan is het een stok achter de deur*".
Niet alleen de politie is verantwoordelijk voor het zorgdragen voor een goed en compleet dossier, ook reclassering en Slachtofferhulp spelen hierbij een rol. Uit de interviews met zowel officieren als rechters komt naar voren dat vooral het reclasseringsrapport van belangrijke waarde is voor hun oordeel. Zittingen kunnen worden uitgesteld indien het rapport ontbreekt. Bij een goed reclasseringsrapport (quickscan / Risc) staat de belangrijke context informatie vermeld en is er veelal gesproken met het slachtoffer. Er zijn enkele respondenten die ervan uit gaan dat de reclassering altijd spreekt met het slachtoffer. Professionals werkzaam binnen slachtofferhulpverlening merken echter op dat de reclassering juist niet of nauwelijks oog heeft voor het slachtoffer. En ook een rechter geeft aan dat het slachtoffer een belangrijke positie dient te krijgen binnen de reclassering, deze is nu enkel dadergericht. Het speciaal door de reclassering ontwikkelde risico-taxatie instrument de B-safer, speciaal voor partnergeweld, is overigens bij veel respondenten volledig onbekend.

Intrekken aangiften en vervolging zonder aangifte

Het is volgens de respondent niet ongebruikelijk dat een slachtoffer haar aangiften wil intrekken, ook al is dit juridisch niet mogelijk. Alle respondenten werkzaam bij het openbaar ministerie hebben dit wel eens meegemaakt. Waarbij zij ook rekening houden met de vraag of de brief vrijwillig is

geschreven of onder dwang. *"Het slachtoffer schrijft dan een brief met dat ze weer bij elkaar zijn en nu alles weer goed gaat. Ik neem deze informatie meestal wel mee en geef ik een groter deel voorwaardelijk. Maar dan wel met toezicht van de reclassering, want ik wil graag dat het goed blijft gaan".* Maar ook zonder aangifte kan er worden vervolgd, de zogenaamde ambtshalve vervolging. Bij partnergeweld zaken gebeurt dit volgens de respondenten sneller dan bij ander soortige zaken. Uit de verhalen van de slachtoffers komt geen ambtshalve vervolging naar voren, ook niet in de casus waarbij er 22 meldingen van huiselijk geweld waren.

3.3.4 Conclusie

Binnen de politie worden verschillen gezien in politie optreden bij partnergeweld tussen politieagenten met specialistische kennis en agenten zonder kennis. Kennis en affiniteit met het onderwerp worden als belangrijke competenties gezien om goed en adequaat te kunnen optreden bij dit soort zaken. Respondenten merken op dat huiselijk geweld, net als bij jeugd en zeden, een specialisatie moet worden. Dit is zowel in het voordeel voor het slachtoffer (o.a zich gehoord en begrepen voelen) als voor de dossiervorming (alle belangrijke (context) informatie wordt vastgelegd).

Niet alleen de politie, maar ook reclassering en slachtofferhulp zijn verantwoordelijk voor een goed strafdossier, waarbij aandacht is voor de context waarin het geweld zich afspeelt en de positie en behoeften van het slachtoffer. Een goed dossier is van belang voor het verdere verloop van de zaak en de afdoening door de officier van justitie en / of rechter. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de afdoening.

Hoofdstuk 4 Effecten uitkomst strafrechtelijk optreden

In dit hoofdstuk staan we stil bij de effecten van de uitkomsten van de strafrechtelijke procedure op de slachtoffers. Wat vinden slachtoffers van het resultaat van de strafrechtsprocedure? (paragraaf 4.1) En zullen ze opnieuw naar de politie gaan voor bescherming? (paragraaf 4.2)

4.1 Mening slachtoffers op uitkomst strafrechtelijke procedure

Slachtoffers vinden dat de moeite die zij gedaan hebben niet in verhouding staat tot de gevolgen die het voor de dader heeft gehad. Slachtoffers willen graag gerechtigheid, maar dit hebben zij voor hun gevoel niet gekregen. Zij vonden dat de pleger geen sanctie opgelegd heeft gekregen, of er nu wel of geen rechtszaak is geweest.
De helft van slachtoffers (4) geeft aan dat er een strafzitting is geweest. In twee gevallen is er nog steeds geen definitieve uitspraak, omdat de dader in hoger beroep is gegaan en in het andere geval omdat de pleger niet kwam opdagen op zitting. In de gevallen waar de dader wel is veroordeeld zijn de slachtoffers niet (helemaal) tevreden met de uitspraak. In het ene geval (F) is de dader veroordeeld voor huisvredebreuk en heeft hij 40 uur taakstraf gekregen en veroordeelt tot het vergoeden van de schade. Dat de dader veroordeeld is voor huisvredebreuk voelt voor het slachtoffer alsof hij niet bestraft is voor dat wat hij gedaan heeft, namelijk dat hij haar stelselmatig lastig heeft gevallen, heeft bedreigd en mishandeld (stalking). In het andere geval (D) heeft de dader een proeftijd van twee maanden en twee jaar voorwaardelijk gekregen, maar dit vindt het slachtoffer geen passende straf.

'Ik vind de straf veel te laag, al helemaal als je nagaat wat hij, voordat hij mij mishandelde, nog meer gedaan heeft. Hij belde me triomfantelijk op om de straf te vertellen. Ik had graag gezien dat hij naar een gesloten inrichting had gemoeten en behandeld zou worden. Dat hij zich zou realiseren wat hij andere mensen aandoet.'

Als daders niet worden veroordeeld, of niet de straf krijgen die slachtoffers passend vinden, krijgen slachtoffers het gevoel dat politie en justitie niks doen en dat haar verhaal niet telt. Zo zeggen veel slachtoffers dat ze het oneerlijk vinden en dat het niet in verhouding staat met wat de dader allemaal gedaan heeft. Slachtoffers worden hierdoor aangetast in hun gevoel van rechtvaardigheid, terwijl ze gerechtigheid belangrijk vinden.
De vraag is of er wel een passende sanctie is in de ogen van slachtoffers. De meeste slachtoffers geven aan dat zij denken dat behandelen en opsluiten van de dader toch geen zin heeft. Eigenlijk zouden slachtoffers graag een straf aan daders willen geven die niet realistisch is. Zo zegt een van de slachtoffers (E):

'Ik vind het een gerechtvaardigde straf als hij een keer voelt wat hij andere vrouwen heeft aangedaan. Dat hij voelt hoe ik me gevoeld heb. Maar dat is geen straf die opgelegd kan worden.'

Veel vrouwen geven aan dat zij zijn getraumatiseerd en sommige worden nog steeds belemmerd in hun dagelijkse leven. Sommige slachtoffers hebben blijvend letsel overgehouden aan het geweld. Anderen voelen nog dagelijks angst, ook als het geweld is gestopt. Zo vertelt een slachtoffer (A):

'Ik voel me nog steeds niet veilig en ook niet serieus genomen. Moet er dan eerst iets gebeuren voordat er werkelijk actie wordt ondernomen? Ik ben nog steeds bang en altijd alert als ik mijn hond uit laat. Want ik weet zeker dat mijn ex me zou pakken als hij weet dat ik op een bepaald tijdstip alleen ben. De enige reden dat mijn ex zich inhoudt, is vanwege onze biologische zoon.'

4.2 Gaan slachtoffers opnieuw naar de politie na hun ervaringen met politie en justitie

Wat hebben slachtoffers geleerd van de strafrechtelijke procedure, gaan ze opnieuw naar de politie voor bescherming?
Er was één slachtoffer die vertelde dat ze 2 relaties achter elkaar heeft gehad waarin sprake was van partnergeweld. Bij de eerste dader durfde zij niet naar de politie te gaan en wanneer de politie aan de deur kwam omdat de buren een melding hadden gemaakt, deed de politie niets omdat zij zei dat er niks aan de hand was. Dit heeft ervoor gezorgd dat zij in haar tweede relatie geen aangifte heeft gedaan.

'Bij mijn eerste vriend durfde ik geen aangifte te doen, bij mijn tweede vriend wilde ik geen aangifte doen, de politie doet helemaal niks, dus waarom zou ik dan bellen?' (G)

Uit andere interviews komt niet naar voren welke effect de ervaring van slachtoffers met de strafrechtelijke procedure op latere beslissingen heeft gehad. Wel geven slachtoffers aan dat wanneer ze op het moment dat het partnergeweld speelde, hadden geweten wat ze nu weten, ze andere beslissingen hadden gemaakt. Zo noemen een aantal slachtoffers dat het belangrijk is om met iemand te praten en iemand mee te nemen in het proces dat je doormaakt. Dit kan hulpverlening zijn, maar ook iemand uit je direct omgeving.
Daarnaast komt uit de interviews naar voren dat slachtoffers hebben geleerd van hun ervaringen met de politie dat het belangrijk is om naar een politieagent met affiniteit en kennis van huiselijk geweld te vragen. Politie met kennis en ervaring op het gebied van huiselijk geweld bieden betere hulp. Ook hebben slachtoffers geleerd dat het belangrijk is om als slachtoffer zelf initiatief te nemen, zoals zelf bewijsmateriaal verzamelen aan de hand van berichten, foto's en gesprekken, en niet afwachtend te zijn of de politie belt, maar zelf de politie te blijven bellen.

4.3 Perspectief van professionals op de straftoemeting

Hoe kijken de professionals aan tegen de afdoening van zaken van partnergeweld? Zien zij dilemma's en knelpunten? We staan stil bij het probleem van gebrek aan bewijs, redenen om tot een sepot over te gaan of te dagvaarden, het belang van hulpverleningen en de impact van de afdoening op het slachtoffer.
De gesproken deskundigen huiselijk geweld zien de haken en ogen van het strafrecht in geval van partnergeweld. Juist omdat het in het strafrecht gaat om strafbare feiten die bewezen moeten worden, levert dit beperkingen op wat je kunt doen in de sfeer van afdoening.

4.3.1 Gebrek aan bewijs

Een belangrijke reden om te seponeren is gebrek aan bewijs, het zogenaamde technische sepot. In dat geval kan het OM geen sanctie opleggen. In veel van deze zaken is het wachten totdat het weer fout gaat, zo zeggen enkele officieren van justitie (D+E). "*In sommige zaken voel je aan alles dat het fout zit, maar je kan niks doen omdat er geen bewijs is en dan moet je een zaak seponeren."*
Gebrek aan bewijs komt vooral voor in zaken waarbij sprake is van psychisch geweld, zoals bedreiging en vernedering en allerlei vormen van dwang. Vernedering en allerlei vormen van dwang kunnen niet onder een strafbaar worden gebracht en als het wel een strafbaar feit is, is het moeilijk te bewijzen. Daarom is het wachten op incidenten van fysiek geweld, aldus enkele officieren van justitie.
Ook in de focusgroep met professionals die slachtoffers ondersteunen wordt naar voren gebracht dat het zo moeilijk is om plegers aan te pakken die ernstig psychisch geweld uitoefenen en zeer controlerend zijn (de zogenaamde intieme terrorist). Het is niet alleen moeilijk om het bewijs rond te krijgen in dit soort zaken, maar deze mensen zijn ook moeilijk tot vrijwillige hulp te bewegen. Juist bij

deze groep heb je het dwangkader van het strafrecht nodig. Dit wordt als enorm knelpunt ervaren. 'Psychisch geweld is geen strafbaar feit, maar daar zit wel het echte probleem' aldus verschillende geïnterviewden.
De politie wijst erop dat er wel erg vaak besloten wordt tot een technisch sepot, zeker door niet ervaren officieren van justitie. Er wordt te formeel juridisch naar het incident gekeken, maar er is volgens de politie vaak meer mogelijk dan een technisch sepot.

4.3.2 Seponeren of dagvaarden

In geval van huiselijk geweld wordt sneller overgegaan tot vervolging dan in andere mishandelingszaken, ook zonder aangifte, aldus verschillende officieren van justitie. De beslissing hoe de zaak moet worden afgedaan is echter niet altijd eenvoudig, aldus officieren van justitie en medewerkers werkzaam bij ZSM. Het kan soms voor zowel het slachtoffer als de dader beter zijn om een zaak te seponeren met voorwaarden, zoals toezicht door reclassering en het volgen van een daderprogramma partnergeweld (hulp in een gedwongen kader) dan een zaak voor de rechter te brengen. Het duurt dan namelijk minimaal drie maanden voor het op de zitting komt en dan wordt waarschijnlijk een (voorwaardelijke) taakstraf opgelegd. De daderbehandeling en het toezicht door de reclassering kan in dat geval dus niet direct starten. Ook de professionals die betrokken zijn bij het slachtoffer benadrukken dat het voorleggen aan de rechter zowel tot gevolg heeft dat er lange tijd niets gebeurt nadat aangifte is gedaan, en dat rechters lang niet altijd een adequate straf opleggen.

De ene keer wordt de voorkeur aan seponeren met een voorwaarden gegeven, terwijl een ander keer voor dagvaarden wordt gekozen. Verschillende officieren zeggen dat het intrekken van de aangifte door het slachtoffer geen reden is om tot seponeren over te gaan. Juridisch kan de aangifte niet worden ingetrokken, dus de verklaring kan gewoon worden gebruikt voor het bewijs. Maar bovendien kan de vrouw onder druk zijn gezet om de aangifte in te trekken. Als de zaak op zitting staat, zal het intrekken van de aangifte geen invloed hebben. Een officier van justitie: "*Als een zaak op zitting komt is er sowieso al sprake van een meer ernstige mishandeling. Een vrouw zit soms bij zitting en zegt: hij heeft zijn leven verbeterd. Ik zeg dan: dat is heel fijn, wil ik zo houden. En dan vorder ik een groter deel voorwaardelijk, maar wel met reclasseringstoezicht*."
Er wordt door enkele officieren aangegeven welke factoren zij laten meewegen om tot een afdoening te komen. Allen benadrukken dat het maatwerk is, het hangt af van de ernst van het delict, letsel, alcohol en/of drugsproblematiek, financiële of psychische problemen, de frequentie van het geweld, mate van angst van het slachtoffer, aanwezigheid van kinderen en of de vrouw weggaat bij de man. De verschillende factoren worden per geval afgewogen. Er zijn echter wel enkele vuistregels, zoals: bij een eerste mishandeling en weerbaar slachtoffer zal in principe worden geseponeerd met voorwaarden. Als de partners bij elkaar blijven, en er zijn kinderen wordt eerder op hulpverlening aangestuurd via een beslissing op de TOM zitting. Als de relatie wordt beëindigd en er zijn geen kinderen zijn wordt een voorwaardelijke straf minder zinvol geacht. Als de mishandeling fors is en de vrouw zegt dat ze weggaat bij de partner, zal in principe worden gedagvaard; afstraffen staat dan voorop. Als er forse mishandeling is en de vrouw is bang, dan zal in principe voorgeleiding voor de rechter-commissaris plaatsvinden en voorgeleiding vindt ook plaats als er al eerder een veroordeling is geweest voor partnergeweld. Uitganspunt is dat bij ernstige misdrijven er gewoon gestraft moet worden; er moet een signaal worden afgegeven 'dit mag niet, dit gedrag kan gewoon niet!' Alleen straffen heeft echter geen zin als het gaat om partnergeweld, daarnaast is hulpverlening van belang (zie volgende paragraaf). Er wordt ook door een enkele professional (zowel politie, OM als rechters) opgemerkt dat in dit soort zaken herstelbemiddeling een optie is, maar zij hebben er geen ervaring mee.
De politie brengt naar voren dat de huiselijk geweld officieren van justitie een drive hebben, maar veel andere officieren hebben weinig kennis en kijken alleen juridisch naar de zaak. Er zijn veel technische sepots, vooral niet ervaren officieren besluiten daartoe, terwijl het echt niet altijd de enige optie is. Ook in ZSM worden zaken snel juridisch afgedaan. ZSM staat voor betekenisvol en

snelle afdoeningen, maar betekenisvol wordt hierbij vaak overgeslagen, zo wordt naar voren gebracht. Er is namelijk tijd nodig om de context duidelijk te krijgen, en die tijd wordt niet genomen. Ook wordt binnen ZSM en breder, binnen het OM, te weinig gezocht naar alternatieven, bijvoorbeeld in gesprek gaan met de pleger (normgevend gesprek, ook al is het bewijst niet helemaal rond). Daarnaast wordt erop gewezen dat er te weinig wordt gecontroleerd of plegers zich houden aan de opgelegde voorwaarden. En als de opgelegde voorwaarden worden overtreden, wordt hiertegen nauwelijks opgetreden.
Bovenstaande kritiek op ZSM wordt overigens breed erkend. Er zijn daarom in het kader van de uitvoering van de Europese richtlijn initiatieven om in 2016 verdiepingstafels huiselijk geweld als pilot op te zetten om de betekenisvolle afdoening meer centraal te stellen in tegenstelling tot de snelle afdoening.
De rechters zijn doorgaans niet op de hoogte van de achtergronden van het partnergeweld en het beleid van het OM (vastgesteld in de Aanwijzing Huiselijk geweld en eergerelateerd geweld). Het is aan de officier van justitie om relevante aspecten daarvan tijdens de zitting naar voren te brengen, aldus de rechter. En daarnaast is het aan de reclassering om de juiste informatie te verschaffen. Het advies van de reclassering wordt in dit soort zaken belangrijk gevonden (zie ook paragraaf 3.3.3). Als er weinig achtergrondinformatie is, of in verstekzaken (als de verdachte niet verschijnt) hanteren rechters hun eigen richtlijnen over straftoemeting van strafbare feiten, zij beschouwen het als een incident waar de gewone juridische regels voor gelden. Zoals een rechter opmerkt: *"Als het simpel 1x een klap is dan geeft ik een geldboete, maar wanneer sprake is van stelselmatig geweld geef ik eerder een werkstraf of een voorwaardelijke werkstraf. Wanneer sprake is van recidive (er is dan al eerder veroordeeld voor partnergeweld) dan geef ik een (voorwaardelijke) gevangenisstraf, onvoorwaardelijk komt vooral voor wanneer het gaat om zwaar letsel."* Slachtoffers die naar de zitting komen, komen meestal samen met de pleger om te vertellen dat het weer beter gaat. Dit wordt lastig gevonden: 'het feit is wel bewezen, maar ben je zinvol bezig met een straffen.' De slachtoffers die niet meer samen zijn met hun partner, verschijnen nauwelijks op de zitting. Een van de rechters ziet een echtscheiding als een begin van een oplossing en zal daarom een lichtere straf opleggen.

4.3.3 Belang van hulp aan pleger en slachtoffer

Het OM benadrukt dat straf componenten van hulp kan hebben, maar het OM is geen hulpverleningsinstantie. Hulpverlening voor zowel dader als slachtoffer wordt belangrijk gevonden, soms belangrijker dan afstraffen, zo wordt door alle professionals, zowel politie, OM, als professionals die zich inzetten voor slachtoffers, naar voren gebracht. Hulp is nodig om het geweldspatroon te doorbreken, en ook om in het gezin een veilige omgeving voor de kinderen te bewerkstelligen. Daarnaast is het van belang om de intergenerationele overdracht van geweld te doorbreken. Bij zwaardere feiten moet er ook worden gestraft om een signaal af te geven dat dit gedrag absoluut niet kan, maar dit moet in combinatie met hulpverlening, zo wordt door de meeste medewerkers van het OM naar voren gebracht. Een officier van justitie: "Hulpverlening is het belangrijkst, staat altijd voorop! Ik vind voorkomen van herhaling en hulp verlenen het belangrijkst in geval van geweld in intieme relaties. Maar als door een straf op te leggen een dader zich nog tig keer bedenkt voordat dat hij het weer doet, is dat natuurlijk ook goed." Het is belangrijk om in samenwerking met ketenpartners te kijken wat er meer mogelijk is dan alleen een strafrechtelijke afdoening en hoe de hulpverlening vorm kan krijgen.
De professionals werkzaam in de slachtofferondersteuning zien in de praktijk dat slachtoffers eerder hulp of een behandeling willen voor de dader dan een daadwerkelijke straf. Zij vinden dat hier binnen de strafrechtelijke afdoening te weinig aandacht voor is. Dit staat haaks op het pleidooi van de door ons gesproken officieren en medewerkers van het OM, die aangeven dat hulpverlening voor de dader belangrijker is dan het opleggen van een straf. We zien in de strafdossiers ook niet dat er vaak een vorm van hulpverlening wordt opgelegd (zie hoofdstuk 3). Het volgen van een programma

partnergeweld of een ambulante daderbehandeling wordt nauwelijks als voorwaarde bij de straftoemeting opgelegd. Een officier van justitie brengt naar voren dat hulp wordt geboden aan pleger en slachtoffer, en eventueel de kinderen, in het kader van het huisverbod.

4.3.4 Impact op slachtoffer

Professionals werkzaam met slachtoffers geven aan dat slachtoffers vaak weinig begrijpen van het strafproces en de strafafdoening. Er heerst vaak onbegrip als een zaak wordt geseponeerd en ook de straffen die opgelegd worden, worden dikwijls niet begrepen. Dit komt ook naar voren uit de interviews met slachtoffers. Het is daarom belangrijk om slachtoffers in te lichten over de redenen waarom voor een bepaalde strafafdoening is gekozen is. Vooral bij stalking zorgt het seponeren van een zaak voor een gevoel van onveiligheid en radeloosheid bij vrouwen. Het komt voor dat het slachtoffer moet onderduiken en de verdachte vrij rond loopt. Daarnaast worden veel slachtoffers niet op de hoogte gebracht als de pleger weer op vrije voeten komt, of omdat de voorlopige hechtenis wordt geschorst of wanneer de gevangenisstraf van een dader is afgelopen. Hierdoor kunnen slachtoffers opeens geconfronteerd worden met de dader.
Als medewerkers van het OM of rechters meer direct contact hebben met slachtoffers, door een gesprek op het parket of door verhalen van slachtoffers tijdens een congres, ontstaat meer inzicht in de effecten van het strafrecht voor slachtoffers. Een officier van justitie: ”*Tijdens een congres over huiselijk geweld waren verschillende slachtoffers aanwezig die hun verhaal vertelden. Dat vond ik heel leerzaam. Ik houd in mijn achterhoofd het verhaal van een van de slachtoffers die vertelde dat zij onder dwang van de man haar aangiften had ingetrokken. Maar het slachtoffer wilde wel heel graag dat de man werd vervolgd. Hij werd ook vervolgd, maar hij kon de vrouw niet de schuld geven, zij had immers de aangifte ingetrokken.*”
Enkele officieren van justitie benadrukken dat zij rekening houden met de wensen van het slachtoffer. Als het slachtoffer vindt dat de pleger hulp moet krijgen, houden de officieren dat in hun achterhoofd. En dit geldt ook voor slachtoffers die juist een strafzaak willen. Maar het is lang niet altijd mogelijk om aan de wensen van slachtoffers te voldoen. Zoals een officier van justitie zegt: “*Als het de wens van het slachtoffer is om iemand heel lang via een straat of contact verbod weg te houden is dat vaak niet mogelijk. Het gaat in de meeste zaken van partnergeweld namelijk niet om heel ernstig geweld en ook niet voor een hele lange periode*.” Overigens blijkt uit de interviews met slachtoffers en de focusgroepen met respectievelijk politie en slachtofferprofessionals dat veel officieren van justitie weinig weten van de behoeften van slachtoffers en de impact van het geweld op slachtoffers.

4.4 Adviezen van slachtoffers

We hebben gevraag aan slachtoffers welke adviezen zij hebben als ze terugkijken op hun ervaringen. Zij hebben adviezen aan politie en justitie, maar ook aan de hulpverlening.

4.4.1 Politie en justitie

Een duidelijk advies aan de politie is: verdiep je in de betekenis van geweld in intieme relaties. Het is geen eenmalig incident, het vragen van hulp gaat gepaard met gevoelens van angst en schaamte. Wees je bewust van de complexiteit, dat vrouwen niet alleen zielig zijn, maar ook zelfbewust kunnen zijn. ‘*De politie moet door de buitenkant heen prikken, want in de meeste gevallen zie je niet aan de buitenkant dat iemand wordt mishandeld*.’
Het is belangrijk dat het geweld stopt, maar dit hoeft niet te betekenen dat de vrouw de relatie wil verbreken. Politie wees ervan bewust dat het stoppen van het geweld en het eventueel weggaan bij de partner een proces van vallen en opstaan is. Wees ervan bewust dat als slachtoffers een melding of aangifte komen doen, dit waarschijnlijk niet het eerste incident is wat is voorgevallen.

Slachtoffers wijzen ook op het belang opleiding. Zorg ervoor dat politieagenten tijdens hun opleiding al in aanraking komen met het onderwerp huiselijk geweld. Een slachtoffer wijst op het belang van het betrekken van ervaringsdeskundigen op het gebied van huiselijk geweld in de opleiding.

4.4.2 Hulpverlening

Als het gaat om adviezen aan de hulpverlening wordt expliciet gewezen op het gebrek aan aandacht voor traumaverwerking. Veel slachtoffers en hun kinderen zijn getraumatiseerd door wat er allemaal is gebeurd. Het zou goed zijn als deze trauma's al in een vroeg stadium worden onderkend, ook in de opvanghuizen.
Daarnaast moet er meer aandacht komen voor begeleiding bij de echtscheiding. Vrouwen moeten aan de ene kant zorg dragen voor de veiligheid van hun kinderen en daarom weg gaan bij de gewelddadige partner, maar anderzijds moeten zij de omgang met de andere ouder stimuleren. Dit zijn tegenstrijdige belangen. Er is hulp nodig om de kinderen een veilige en stabiele omgeving te bieden. De verschillende ketenorganisaties moeten hierin samenwerken.

Hoofdstuk 5 Conclusie en discussie

5.1 Introductie

The aim of the research is getting more insight in the mechanisms of protection of victims of intimate partner violence in the criminal system. What are the needs of victims when they contact the police and what is their experience; do they feel protected? Do they get support, have they any say in the criminal procedure? What are the possibilities within criminal justice to protect victims and prevent further violence?
To get insight we have done a file analyses (we analysed 70 files from three different district courts), and interviewed prosecutors and professionals working at the PPS and judges, and had two focus groups, one with police officers and another with professionals working with victims.

Voor we op de resultaten van het onderzoek ingaan, nog een opmerking over de waarde van de dossieranalyse. De 70 dossiers die zijn geanalyseerd vormen geen representatieve steekproef. Medewerkers van het OM hebben uit de zaken van huiselijk geweld de partnergeweldzaken geselecteerd, en wij hebben, in overleg met de voorzitter van de begeleidingscommissie, een selectie gemaakt van zaken die naar ZSM zijn gegaan, naar een TOM-zitting, en naar de politierechter of meervoudige kamer, en we hebben erop gelet dat er zowel ernstige als minder ernstige zaken werden gekozen. We kunnen met de analyse van de dossiers wel inzicht krijgen in wat voor zaken er bij het OM binnenkomen, welke informatie beschikbaar en welke beslissingen er worden genomen. Door ook te spreken met slachtoffers, officeren van justitie en medewerkers van het OM, rechters en focusgroepen te hebben met politie en professionals werkzaam met slachtoffers van partnergeweld kunnen we de meer harde (en beperkte) informatie uit de dossiers aanvullen met informatie over de gevolgen van een strafrechtelijke procedure voor slachtoffers. Wat zijn behoeften van slachtoffers, hoe ervaren de slachtoffers zelf de reactie van politie, OM en rechters? En hoe kijken de professionals aan tegen de afdoening van zaken van partnergeweld?
In dit hoofdstuk geven we eerst een samenvatting van de beviindingen van het onderzoek en vervolgens staan we stil bij de betekenis hiervan voor de uitvoering van de Europese richtlijn slachtofferbescherming.

5.2 Resultaten van het onderzoek

Around twenty percent of victims of domestic violence (this is not only intimate partner violence, but all forms of violence in the family and friendship relations) contact the police. The police force yearly register about 100.000 cases of domestic violence. About seventy percent these are cases of intimate partner violence (twice more cases of married couples/living together than separated couples). The PPS register around 12.000 yearly and nearly half of the cases are brought to court. From the cases who were dismissed, half of them are dismissed under certain conditions (see the first country report of the Netherlands about the legal framework and criminal procedures, Drost, Van der Kooij, Lünnemann, 2015).

5.2.1 Seriousness of the violence

The file analyses shows on types of violence, that the cases brought to the PPS are mostly physical violence. Victims were hit, slapped, pushed and shoved with no or minor injuries as consequence. Also a lot of psychological violence occurs. As we know from the interviews, the psychological violence is often not a criminal crime and when it can be constructed as a criminal crime, like

threats, it is difficult to prove. Psychological violence and coercive control are seen as very relevant and the core element of IPV by specialist in domestic violence, but in legal terms this is not important. In half of the cases it was the first incident reported to the police. In legal terms this does not represent serious violence. The suspect is a first offender of a minor crime.
Professionals, police officers, and prosecutors who are specialized in domestic violence have more knowledge about risk factors. When these factors are taken into account, the cases of IPV are much more serious. The file analyses showed threats to kill or severely injure the victim or children, attempts to strangulate the victim, and use of battle and stabbing weapons. Most of the perpetrators have a history of violent and non-violent crimes. The majority of the victims live in fear. When we look at these risks factors we touch upon the seriousness of IPV.

5.2.2 Criminal justice response

Regarding the criminal justice response, we looked at the first contact with the police and investigation phase, decision of the PPS and court procedure.

Optreden door politie

Het is meestal het slachtoffer dat contact zoekt met de politie, vaak tijdens of net na het geweldsincident, maar slachtoffers gaan ook dagen na het laatste incident naar de politie om aangifte te doen. Als beiden nog aanwezig zijn, worden slachtoffer en pleger doorgaans gescheiden door de politie en elk apart gesproken. Het hangt van de deskundigheid van de dienstdoende agenten af of er adequaat wordt opgetreden.
Wat betreft de onderzoeksfase kunnen we concluderen dat zowel slachtoffer als verdachte altijd worden gesproken, maar dat de verslaglegging ervan niet altijd adequaat is. De vereisten zoals vastgesteld in de 'Aanwijzing huiselijk geweld en eergerelateerd geweld' worden lang niet altijd gevolgd, waardoor de processen-verbaal niet alle relevante informatie bevatten.
In ongeveer 30 procent van de zaken die zijn onderzocht is een huisverbod opgelegd voor de duur van minimaal tien dagen en maximaal 30 dagen. Dit betekent dat de uit huis geplaatste persoon geen contact mag opnemen met het slachtoffer en eventueel aanwezige kinderen, en dat zowel de pleger als slachtoffer en kinderen hulp aangeboden krijgen. In het kader van het opleggen van een huisverbod moet een risico screening plaatsvinden aan de hand van het risico screeningsinstrument RIHG. Aangezien het opleggen van een huisverbod een bestuursrechtelijke maatregel is, wordt de RIHG lang niet altijd aan het dossier gevoegd; het wordt niet relevant geacht in het kader van de bewijsvoering van het incident. Dit heeft tot gevolg dat de officier van justitie (of rechter) deze informatie mist.

De zaken die naar het OM worden doorgestuurd, zijn meestal zaken waar een aanhouding heeft plaatsgevonden (50 van de 67 zaken). Regelmatig is de aanhouding gevolgd door een inverzekeringstelling (28 van de 50 zaken; 56%). In een enkel geval vond ook een inbewaringstelling (of schorsing daarvan) plaats (3).

Als we naar de zaken kijken die door zijn gestuurd naar het OM, dan zien we dat de politie niet alleen praat, maar ook handelt: de verdachte wordt aangehouden, in verzekering gesteld, er worden getuigen gehoord, processen verbaal opgemaakt. Aan de voorkant, na de crisismelding, wordt opgetreden, zo komt ook uit de focusgroep met politie naar voren. Uit de interviews met de slachtoffers en professionals werkzaam met slachtoffers komt echter naar voren dat slachtoffers zich regelmatig niet gehoord voelen en er niet wordt doorgevraagd door de politie. Er wordt geen goede inschatting van de ernst van het geweld gemaakt doordat te veel wordt gefocust op het incident, en de context waarin het geweld plaatsvindt, te veel buiten beeld blijft.

Afdoening door openbaar ministerie

Als een zaak van partnergeweld is doorgestuurd naar het openbaar ministerie, is er meestal aangifte gedaan. Een aangifte is echter niet noodzakelijk; er kan ambtshalve worden vervolgd. Vergeleken met andere mishandelingszaken wordt er vaker ambtshalve vervolgd, volgens het OM. In de praktijk komt het echter regelmatig voor dat ondanks verschillende meldingen, de politie zonder aangifte de zaak niet doorstuurt naar het OM. Uit de dossierstudie komt naar voren dat het wel of niet aanwezig zijn van een aangifte van het slachtoffer geen invloed lijkt te hebben op het wel of niet seponeren. Als het OM een zaak van partnergeweld binnen krijgt, gaan de meeste zaken naar ZSM omdat het eenvoudige mishandelingszaken zijn. In ZSM werken de strafrechtelijke ketenpartners samen om de zaak zo snel mogelijk en betekenisvol af te doen. De zaak kan worden afgedaan met een sepot, worden doorgestuurd naar de TOM zitting (taakstraffen OM) of worden gedagvaard. De nadruk ligt doorgaans meer op snel dan op betekenisvol, en als er dan geen expertise is op huiselijk geweld is de kans groot dat er vooral naar het incident en het juridische bewijs wordt gekeken. Maar er zijn ook ZSM locaties waar Veilig Thuis bij is aangesloten, en daar wordt meer contextinformatie toegevoegd en gezocht naar een betekenisvolle afdoening. In 2016 starten pilots bij ZSM om zaken van huiselijk geweld meer betekenisvol af te doen.

Niet alle zaken worden direct afgedaan. Als er behoefte is aan een reclasseringsrapport alvorens te beslissen, wordt de zaak vaak naar de TOM zitting verwezen. Soms is een reclasseringsrapport aanwezig als het OM de zaak afdoet. Ook als de zaak wordt gedagvaard wordt een reclasseringsadvies gevraagd, hoewel uit het dossieronderzoek naar voren komt dat in 9 van de 26 zaken geen reclasseringsrapport aanwezig was. In bijna de helft van de dossiers is een reclasseringsadvies aanwezig (33). De reclassering gebruikt doorgaans hun algemene risicoscreening (Risc of verkorte versie Quick scan) om het risico op herhaling in te schatten, en niet de speciaal voor partnergeweld ontwikkelde B-Safer. De risico inschatting is daardoor niet gebaseerd op het juiste instrument en de kans dat het risico lager wordt ingeschat is groot. De B-Safer wordt nauwelijks ingezet. OM en rechters zijn er ook nauwelijks van op de hoogte. Ook de risicoscreening RIHG die is afgenomen voor een huisverbod wordt opgelegd, is meestal niet aanwezig in het dossier. Het dossier omvat dus dikwijls te weinig informatie over het risico op herhaling van geweld.

Van de 70 bestudeerde dossiers, zijn 44 zaken door het OM afgedaan en 26 zaken voor de rechter gebracht. Van de niet vervolgde zaken is in meer dan de helft wel een sanctie opgelegd, variërend van een algemene voorwaarde niet in herhaling te vallen (bij herhaling zal alsnog worden vervolgd), tot bijzondere voorwaarden zoals ondertoezichtstelling van de reclassering, het volgen van een huiselijk geweld training of hulpverleningsprogramma, of het betalen van een schadevergoeding. Er zijn nauwelijks straat of contactverboden als voorwaarden of gedragsmaatregel opgelegd. Ongeveer een kwart werd met een technisch sepot (gebrek aan bewijs) afgedaan en een vijfde met een kaal sepot.
Als een huisverbod is opgelegd, wordt de zaak vaker vervolgd dan als er geen huisverbod is opgelegd. Als er geen huisverbod wordt opgelegd, is de kans veel groter dat het OM de zaak zelf afdoet, niet via een TOM zitting, terwijl dit bijna niet voorkomt als er wel een huisverbod is opgelegd.
Als de verdachte niet is aangehouden, is de kans groot dat de zaak wordt geseponeerd door het OM zonder dat het naar ZSM of de TOM zitting gaat (slechts 3 van de 17 zaken werden aan de rechter voorgelegd). Als de verdachte is aangehouden wordt bijna de helft van de zaken voor de rechter gebracht (22) en een derde via een TOM zitting afgedaan (17). Als we onderscheid maken tussen inverzekeringstelling of niet, zien we dat in geval van in verzekeringstelling ruim 50 procent voor de rechter wordt gebracht en ongeveer een derde via een TOM zitting wordt afgedaan, terwijl bij de niet in verzekering gestelde verdachten ruim 50 procent van de zaken door het OM wordt afgedaan, en ongeveer een kwart voor de rechter gebracht en via een TOM zitting afgedaan.

Voor de rechter gebrachte zaken

Van de 26 zaken die voor de rechter zijn gebracht, is in ruim de helft van de zaken een veroordeling uitgesproken, in 9 zaken is besloten tot een een vrijspraak (fully acquitted) en in één zaak was sprake van ontslag van alle rechtsvervolging (acquitted). Meestal werd een taakstraf opgelegd, en soms een (voorwaardelijjke) gevangenisstraf.

Strafoplegging voor het voetlicht

Wat betreft de strafoplegging moet worden bedacht dat dit geen representatieve cijfers zijn, dus de verhouding afdoening door OM (kaal sepot, voorwaardelijk sepot, strafbeschikking) en afdoening door de rechter (veroordeling en vrijspraak) geldt alleen voor dit dossieronderzoek. Er zijn geen landelijke cijfers over de strafrechtelijke afdoening van zaken van partnergeweld. Wel weten we dat in de door ons onderzochte arrondissementen voor wat betreft de huiselijk geweld zaken (dus breder dan alleen partnergeweld) de verhouding anders is: er wordt vaker gedagvaard en er is minder vaak een vrijspraak.
Slachtoffers kijken niet met tevredenheid terug op het uiteindelijke resultaat van de strafrechtsprocedure. Zij vinden dat de pleger niet adequaat is gestraft, of er nu wel of niet is gedagvaard. De afdoening door OM of rechter staat in hun ogen niet in verhouding tot wat de pleger hen (en eventueel de kinderen) heeft aangedaan. Ook de professionals erkennen dat de ernst van partnergeweld nog lang niet altijd wordt onderkend doordat te veel nadruk ligt op het juridische bewijs van het incident, en te weinig aandacht wordt geschonken aan de achtergronden van het geweld en de risicofactoren. Er wordt te weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden die er wel zijn binnen het strafrecht, zoals vormen van gedwongen hulpverlening en het vaker inzetten van beschermingsmaatregelen. Ook zou het openbaar ministerie, evenals de politie, vaker een normerend gesprek met de pleger moeten hebben. Daarnaast wordt geopperd dat in bepaalde gevallen herstelbemiddeling kan bijdragen aan een oplossing.
Voor een betekenisvolle afdoening is samenwerking tussen de strafrechtelijke ketenpartners en ketenpartners uit de zorg essentieel. Hoewel hier al jaren overlegvormen voor zijn, zijn deze vormen van overleg niet overal aanwezig en fluctueren ze in de tijd.

5.3 Betekenis resultaten voor de uitvoering van de Europese richtlijn

Slachtoffers van partnergeweld zijn in de Europese richtlijn aangemerkt als kwetsbare slachtoffers. Ter uitvoering van de richtlijn is in Nederland een programma tot stand gekomen met als opdracht de bescherming van kwetsbare slachtoffers te vergroten. Dit heeft een positief effect voor de toekomstige afdoening van zaken van partnergeweld omdat er een individuele beoordeling van de kans op herhaling door de politie moet worden gemaakt en vervolgens moeten maatregelen genomen worden om herhaling van geweld te voorkomen. Dit betekent dat de hele strafrechtsketen meer aandacht aan de bescherming van slachtoffers van partnergeweld moet gaan besteden. Daarnaast heeft het openbaar ministerie sinds 2015 een apart programma Jeugd, huiselijk geweld en zeden, waarin de betekenisvolle afdoening van dit soort zaken voorop staat. Er komt daarmee meer aandacht voor het belang van contextinformatie en goede samenwerking en afstemming met niet alleen de strafrechtketenpartners, maar ook de ketenpartners uit de zorg, in het bijzonder Veilig Thuis.

In het navolgende gaan we in op de onderwerpen die belangrijk zijn in het kader van de uitvoering van de Europese richtlijn Slachtofferbescherming.

5.3.1 Victim needs

Specialisten huiselijk geweld hebben doorgaans goed zicht op de verschillende, soms tegenstrijdige, behoeften van slachtoffers van geweld door hun partner of ex-partner. Professionals die slachtoffers ondersteunen kunnen deze behoeften het beste verwoorden. Slachtoffers benadrukken dat zij bescherming willen, en handvatten om de spiraal van geweld te doorbreken. Zij willen dat het geweld stopt, maar lang niet alle slachtoffers willen dat de man een hoge straf krijgt: velen willen vooral dat er hulp komt. Daarnaast is van groot belang dat het slachtoffer haar verhaal kan vertellen en serieus wordt genomen. Er is behoefte aan respectvolle politieagenten die doorvragen zodat het slachtoffers makkelijker wordt gemaakt het hele verhaal te vertellen. Ook brengen slachtoffers naar voren dat ze in een veilige omgeving hun verhaal willen doen. De politie moet ervoor zorg dragen dat zij alleen met het slachtoffer zijn als het gesprek plaatsvindt. Ook willen slachtoffers goede informatie en op de hoogte gehouden worden van het onderzoek en de procesgang.

Juridisch medewerkers en juristen die niet geschoold zijn in de problematiek van huiselijk geweld, hebben minder inzicht in de behoeften van slachtoffers en kijken vooral vanuit een juridisch perspectief naar het misdrijf. Op die manier kan de ernst van het geweld niet naar voren komen en is de kans op een niet adequate strafafdoening groot.

5.3.2 Communication

De strafrechtsprocedure is een specifieke juridische rechtsgang die voor niet juristen lastig is te doorgronden. Slachtoffers die contact zoeken met de politie verwachten bescherming en gerechtigheid, maar in de strafrechtsprocedure draait het in de kern om het bewijzen van strafbare feiten. Deze wereld van verschil wordt sterker naarmate het slachtoffer verder in het strafproces komt. De politie heeft naast de opsporingstaak ook tot taak hulp te verlenen.
Het is belangrijk dat de politie zo veel mogelijk een open gesprek aan gaat en informatie verschaft zonder in politiejargon te praten. Uit het onderzoek komt naar voren dat hier nog veel in valt te verbeteren. Slachtoffers voelen zich niet begrepen, en als zij aangifte komen doen, wordt hen gezegd hier nog eens over na te denken. Er is lang niet altijd besef van de gevolgen van herhaald geweld voor de psychische weerbaarheid van de vrouw. Slachtoffers zijn lang niet altijd in staat de (vele) informatie goed op te nemen. Daarom is het belangrijk dat ze ook informatie op papier meekrijgen, maar ook dat er na de melding of aangifte nog eens contact gezocht wordt met het slachtoffer.

Het is voor slachtoffers ook belangrijk dat de politie reële verwachtingen schetst over de vervolgstappen na het doen van aangifte. Het is bijvoorbeeld belangrijk dat het verschil tussen een melding en het doen van aangifte goed wordt uitgelegd - een aangifte heeft bewijskracht en een melding niet – zonder het slachtoffer onder druk te zetten. Het slachtoffer wordt op het moment van crisis of melding/aangifte op het bureau gesproken, en het is belangrijk zich te verzekeren, eventueel op een later tijdstip, dat het slachtoffer de relevante informatie ook echt heeft begrepen. Ook de mogelijkheden van schadevergoeding moten goed worden uitgelegd. Vrouwen wensen doorgaans geen schadevergoeding, maar bij financiële problemen wel. Uit de dossierstudie komt naar voren dat er in ongeveer 10 procent een schadevergoeding is gevorderd, en meestal wordt deze toegewezen (vaak al vroeg in het strafproces). Daar staat tegenover dat er in de praktijk ook valse verwachtingen worden gewekt bij vrouwen die het financieel moeilijk hebben over de hoogte van de schadevergoeding.

Er gaat nog veel mis als het gaat om de periode na de crisismelding of aangifte. Als de verdachte is aangehouden en meegenomen naar het bureau, wordt het slachtoffer lang niet altijd geïnformeerd als hij weer op vrije voeten is, en dit geldt ook voor het moment van vrijlaten door het opheffen van de voorlopige hechtenis of het aflopen van een gevangenisstraf. Onzekerheid over hoe lang de pleger vast zit creëert angst bij slachtoffers.

Op het gebied van communicatie valt nog veel te verbeteren; de communicatie tussen slachtoffer en politie moet meer aandacht krijgen. Maar ook de communicatie tussen OM en slachtoffers, en rechterlijke macht en slachtoffers verdient aandacht
Slachtoffers voelen zich veiliger als er en contactpersoon is bij de politie die ze altijd kunnen mailen of bellen. Binnen de politieorganisatie wordt hier meer en minder aandacht aan besteed. Er zijn districten waar slachtoffers altijd contact kunnen opnemen met een bepaalde persoon, terwijl in een ander district de wijkagent hier een rol in speelt. Er zijn ook districten waar hierin geen beleid is.

5.3.3 Support

Met de ondersteuning van slachtoffers in het strafproces is het niet best geregeld in Nederland. De belangrijkste organisatie waar slachtoffers van partnergeweld naar door worden verwezen vanuit de politie is Veilig Thuis. Veel slachtoffers die melding doen van partnergeweld komen bij Veilig Thuis terecht en hebben daarna niets meer met het strafproces te maken. Veilig Thuis heeft zorg voor de organisatie van de juiste hulpverlening, en geen taak in juridische ondersteuning.
De politie en het openbaar ministerie wijzen het slachtoffer op het bestaan van Slachtofferhulp Nederland, de Nederlandse organisatie die slachtoffers van misdrijven bijstaat in het strafproces, bijvoorbeeld het vorderen van schadevergoeding of het schrijven van een brief (victim impact statement). Slachtoffers hebben niet altijd een goed beeld van wat zij van Slachtofferhulp Nederland kunnen verwachten; zij verwachten hulp en ondersteuning in het stoppen van het geweld en herstellen na partnergeweld, maar deze hulp wordt niet geboden. Bovendien is de juridische ondersteuning in zaken van partnergeweld vaak niet eenvoudig van aard, en dan is juridische bijstand door speciale slachtoffer advocaten (bijvoorbeeld via LANGZS) gewenst. De samenwerking en afstemming tussen Slachtofferhulp Nederland en slachtofferadvocatuur is niet adequaat, waardoor slachtoffers niet de juiste juridische hulp krijgen (zie ook Lünnemann, 2014).
Slachtoffers weten nu onvoldoende wat de mogelijkheden zijn, zeker ten aanzien van juridische hulp, en bij welke organisatie ze moeten zijn voor welke hulp, aldus professionals werkzaam binnen slachtofferhulpverlening. Daarnaast is de vraag wie deze informatie aan het slachtoffer moet geven.

5.3.4 Participation in criminal proceedings

Het slachtoffer heeft van oudsher in het strafproces alleen een positie als getuige en als benadeelde partij, dat wil zeggen dat een schadevergoeding kan worden gevorderd. De afgelopen decennia is de positie van het slachtoffer versterkt doordat het recht op informatie en schadevergoeding is uitgebreid. Slachtoffers van ernstige (gewelds)delicten hebben ook een spreekrecht op de zitting, kunnen een gesprek met de officier van justitie aanvragen en hebben recht op gratis juridische bijstand.
In de praktijk spelen slachtoffers nauwelijks een rol in het strafproces. Slachtoffers hebben zelden een gesprek met de officier van justitie. Als ere en gesprek is, is dit dikwijls een meer informatief gesprek, waarin de officier van justitie uitlegt hoe het toegaat in het strafproces, dan dat aan het slachtoffer vragen worden gesteld over het geweld en de relatie, haar inschatting van het gevaar en haar wensen ten aanzien van de straftoemeting. Wanneer dit wel gebeurd is dit voor het slachtoffer bevredigender en de officier van justitie krijgt een beter beeld van de relatie waarbinnen het geweld plaatsvindt en de risicofactoren die er zijn.
Het zijn vooral de slachtoffers die (weer) met hun partner samenleven die naar de zitting komen. Slachtoffers die niet meer samenleven met de pleger gaan niet naar de zitting omdat zij tijdens de zitting geen rol van belang hebben en begeleiding door een gespecialiseerde jurist dikwijls ontbreekt. Hierdoor wordt relevante informatie gemist op de zitting.

5.3.5 Protection

Slachtoffers stappen naar de politie omdat ze bescherming zoeken. Een van de manieren is het opleggen van een huisverbod na een crisismelding, een bestuursrechtelijk maatregel. Als er een strafrechtelijke procedure is gestart, zien we dat er ook regelmatig een huisverbod is opgelegd. Dit huisverbod geldt voor 10 dagen en kan worden verlengd tot 4 weken. Uit het dossieronderzoek komt naar voren dat er nauwelijks gebruik wordt gemaakt van de verschillende mogelijkheden in het strafproces om straat en/of contactverboden op te leggen. Wat nog wel voorkomt is dat een locatieverbod tot zitting als voorwaarde bij schorsing voorlopige hechtenis wordt opgelegd.
Een knelpunt vormt de handhaving van de huisverboden en strafrechtelijke contactverboden. Na overtreding ervan wordt lang niet altijd door de politie opgetreden of proces-verbaal opgemaakt zodat de overtreding als strafbaar feit kan worden vervolgd. In Nederland wordt alleen het bestuursrechtelijke risico screeningsinstrument huiselijk geweld, de RIHG, ingezet als er het voornemen is een huisverbod op te leggen. In een later stadium van het strafproces is deze screening vaak niet aanwezig in het dossier en wordt ook niet de special voor partnergeweld ontwikkelde B-Safer gebruikt. Het risico op herhaling van geweld wordt daarom dikwijls niet systematisch gescreend, waardoor inzicht in de mate van risico te wensen overlaat. Dit verklaart misschien waarom er zo weinig strafrechtelijke maatregelen ter bescherming van het slachtoffer worden genomen.
Naast contactverboden kan de politie extra bescherming bieden door vaker te surveilleren of direct te komen als er wordt gebeld, de zogenaamde code rood melding. Ook kan een AWARE programma worden ingezet of extra bewaking in het kader van het stelsel bewaken en beveiligen (Guarding and Safeguarding). Ook zou de politie vaker, bijvoorbeeld via de wijkagent, een oogje in het zeil kunnen houden of via contactpersonen rond het slachtoffer op de hoogte blijven. Deze mogelijkheden worden nauwelijks gebruikt in de praktijk.
Tot slot wordt door de politie soms een normerend gesprek met de pleger gehouden, waarin duidelijk wordt gemaakt dat geweld niet alleen in het openbaar maar ook in de privésfeer strafbaar is. Er zouden ook door het OM meer van dit soort gesprekken gevoerd kunnen worden. Deze normerende gesprekken kunnen bijdragen aan een verandering en worden als ondersteunend ervaren door slachtoffers. Ook voelen slachtoffers zich meer beschermd als zij altijd bij dreiging contact kunnen opnemen met een specifieke politieagent.

5.3.6 Bejegening/discriminatie

Bejegening is cruciaal voor hoe het contact met de politie wordt ervaren. Als de bejegening respectvol is, er goede uitleg wordt gegeven, en de juiste vragen worden gesteld, voelen slachtoffers zich ondersteund. Gespecialiseerde politieagenten zijn beter in staat slachtoffers op een adequate manier te bejegenen.

5.3.7 Training

Er zijn grote verschillen in deskundigheid bij de politie en binnen het OM op het thema huiselijk geweld. Huiselijk geweld is geen verplicht vak meer in de opleiding van de politie, hoewel er wel aandacht aan wordt besteed in de opleiding. Binnen de rechterlijke macht wordt een cursus huiselijk geweld aangeboden, maar deze is niet verplicht.
Er is een aantal agenten gespecialiseerd in huiselijk geweld zaken, zij hebben een ruime kennis en ervaring op het terrein van huiselijk geweld. Maar het (basis) kennisniveau is bij een deel van de agenten te laag waardoor ook niet altijd goed en adequaat wordt opgetreden vanaf het moment dat er een crisismelding van huiselijk geweld binnenkomt. Zo kan belangrijke (context) informatie

vergeten te worden genoteerd en worden signalen gemist. Het opbouwen van een goed dossier komt hierdoor in het geding. Algemeen wordt erkend dat huiselijk geweld als vak moet worden aangeboden omdat het een complexe materie is en de politie er vaak mee wordt geconfronteerd.

5.3.8 Interagency

Een ketenaanpak huiselijk geweld is sinds begin van deze eeuw nadrukkelijk uitgangspunt van overheidsbeleid. Korte lijnen en goede samenwerking met de ketenpartners wordt als belangrijk gezien om zo een compleet mogelijk beeld van de zaak te krijgen en tot een betekenisvolle afdoening te komen. Tegelijkertijd laat de praktijk zien dat het heel moeilijk is om op een goede manier samen te werken, mede door de verschillen in taken, bevoegdheden, maar ook in perspectief en vaktaal (Tierolf, Lünnemann & Steketee, 2014). Ketenpartners zijn dikwijls slecht op de hoogte van elkaars taken en functies.

Binnen ZSM zijn de strafrechtpartners verenigd om snel een beslissing te nemen of de zaak wordt gedagvaard of door het OM wordt afgedaan. De aanwezigheid van Veilig Thuis lijkt essentieel om tot een betekenisvolle afdoening te komen. Dit is in de praktijk echter nog niet vaak het geval. Als zaken niet naar ZSM gaan, is er ook geen sprake van ketensamenwerking. Daarnaast waren er tot voor kort in de zogenaamde Veiligheidshuizen ook overlegvormen Huiselijk geweld, waar ketenpartners zaken afstemden, maar door het ontstaan van ZSM is daar een terugtrekkende beweging. Daar en tegen is met het samengaan van AMK en SHG in Veilig Thuis een nieuw overleg ontstaan, het afstemmingsoverleg tussen Veilig Thuis, politie en OM. Hier worden huiselijk geweld zaken besproken waar direct veiligheid moet worden georganiseerd en zaken met een hoog risico op herhaling.